



Organisasjonsutviklingsprosjektet ved
Universitetet i Bergen

Delprosjekt 1: Strategisk arbeid for et anerkjent forskningsuniversitet

Hvordan UiB kan styrke omfang og kvalitet i forskningen gjennom å øke omfanget av den eksternt finansierte forskningen

Rapport fra arbeidsgruppe:

Dag L. Aksnes (leder)

Lise Rakner

Ragna Valen

Jill Walker Rettberg

Robert Bjerknes

Heidi Annette Espedal

Kristin Bakken (sekretær)

Dato: 9. januar 2015

Innhold

UTVALGETS MANDAT	3
SAMMENDRAG	4
1 INNLEDNING	5
1.1 FORVENTNINGER TIL UNIVERSITETENE MED RELEVANS FOR GRUPPENS MANDAT.....	5
1.1.1 Forventning om profilering, prioritering og utvikling av miljøer i verdenstoppen	5
1.1.2 Forventning om økt EU-finansiert forskning	6
1.1.3 Forventning om økt innovasjonssamarbeid	7
1.1.4 Forskningens samfunnsansvar - forskningspolitiske strømninger.....	8
2 UTVIKLINGSTREKK	9
2.1 UTVIKLINGSTREKK FOR UiB, UiO OG NTNU	9
2.1.1 Totalbevilgning fra Kunnskapsdepartementet.....	9
2.1.2 Prosentmessig vekst i resultatmidler (RBO og studiepoeng).....	10
2.1.3 Prosentmessig vekst i RBO-komponentene	10
2.1.4 Vekst i undervisnings- og forskerstillinger.....	11
2.1.5 BOA portefølje og profil.....	12
2.1.6 Uni Research og CMR	14
2.2 STATUS FOR DE ULIKE FAKULTETENE.....	14
2.3 SENTRALE STØTTEFUNKSJONER OG FORSKNINGSSTRATEGISKE UTVALG	14
2.3.1 Om Forskningsadministrativ avdeling og litt om NTNU og UiO	15
2.3.2 Forskningsstrategiske UiB-utvalg	16
2.3.3 Bergen Teknologioverføring (BTO).....	17
3 DRØFTING	18
3.1 ANBEFALINGER FRA UIOs STRATEGIC ADVISORY BOARD.....	18
3.1.1 Behov for mekanismer som fremmer interdisiplinær forskning	18
3.1.2 Behov for å styrke autonomien gjennom flere inntektskilder	19
3.1.3 Behov for en mer mangfoldig organisasjons- og styringsstruktur	19
3.2 UTDANNINGSPOLITIKKENS INNVIRKNING PÅ FORSKNINGSKAPASITETEN.....	20
3.3 STILLINGSPOLITIKKENS INNVIRKNING PÅ FORSKNINGSKAPASITETEN.....	20
3.3.1 Prinsippet om kombinerte undervisnings- og forskningsstillinger	20
3.4 SAMARBEIDSFORMER MED UNI RESEARCH OG CMR	21
3.5 GEVINSTER FOR FORSKNINGSKAPASITETEN GJENNOM INNOVASJONS- OG KOMMERSIALISERINGSPROSJEKTER	22
3.6 GEVINSTER OG UTFORDRINGER I SAMARBEIDET MED ANDRE FORSKNINGSINSTITUSJONER.....	23
3.7 INSENTIVER OG UTFØELSE AV STRATEGISK LEDELSE FOR Å STYRKE BOA	23
3.7.1 På personnivå.....	24
3.7.2 På institutt- og fakultetsnivå.....	24
3.8 ANDRE FORHOLD VED UiB SOM PÅVIRKER MULIGHETENE FOR FORSKNINGSVEKST	25
3.8.1 Infrastruktur	25
3.8.2 Innretning av framtidige forskningsprogrammer.....	25
3.9 FORSKNINGSSTRATEGI OG FORSKNINGSADMINISTRATIVE TJENESTER	26
4 FORSLAG TIL TILTAK	27
APPENDIKS	29
REFERANSELISTE.....	29
UTVIKLINGSTREKK FRA KAPITTEL 2 I PROSENT OG ABSOLUTTE TALL.....	30
GAVER TIL UiB, INKLUDERT GAVEFORSTERKNING (PR GIVERÅR).....	33
FORSKNINGSADMINISTRATIVE TJENESTER KNYTTET TIL BOA SOM UTFØRES VED FORSKNINGSADMINISTRATIV AVDELING.....	34
STRATEGISKE UTVALG	34
Strategiutvalg for marine fag.....	34
Midlertidig rådgivende utvalg for utviklingsrelatert forskning	35
VEDTAK OM FORSKNINGSORGANISERING FRA 2007 (AVVIKLING AV UNIFOB-MODELLEN)	35
KDS FINANSIERINGSMODELL FOR UNIVERSITETER OG HØYSKOLER	36

Utvalgets mandat

I oppnevningbrevet til utvalget angis følgende bakgrunn, mål og mandat for utvalgets arbeid:

Bakgrunn

«Universitetets eksternt finansierte forskningsvirksomhet er avgjørende for universitetets posisjon som et anerkjent forskningsuniversitet. Følgelig har UiB en klar ambisjon om å hevde seg i den krevende nasjonale og internasjonale konkurransen om forskningsmidler. De siste årene har imidlertid UiB hatt en svakere vekst i denne virksomheten enn de andre store norske universitetene og det er en prioritert målsetting å snu denne utviklingen. Det krever et målrettet strategisk arbeid som omfatter analyse av mulige årsaker til den svekkede nasjonale posisjonen og som angir effektive tiltak for å styrke UiBs evne til å hente inn konkurranseutsatte forskningsmidler.

I arbeidet med å fremme UiBs interesser i forskningsprogrammer nasjonalt og internasjonalt har fakultetene etterspurt forskningsstrategiske tjenester. Fakultetene har blant annet uttrykt et behov for en operativ funksjon med tung forsknings strategisk kompetanse som kan samarbeide med fakultetene, instituttene og forskergruppene for å øke universitetets samlede forskningsinnsats.»

Mål for delprosjektet

«Universitetet i Bergen skal styrke omfang og kvalitet i forskningen gjennom å øke omfanget av den eksternt finansierte forskningsvirksomheten.»

Arbeidsgruppens mandat

- «Foreslå tiltak som er egnet til å øke konkurransevnen og omfanget av den eksternt finansierte forskningsvirksomheten ved UiB.
- Være i nær dialog med universitetsledelsen og gi innspill til hvordan samarbeidet med randsonen kan utvikles for å styrke den eksternt finansierte aktiviteten ved UiB.
- Vurdere fakultetenes og universitetsledelsens uttalte behov for forskningsstrategiske tjenester. Og vurdere organisering av en slik funksjon med beskrivelse av oppgaver, kompetanse og dimensjonering.
- Innhente erfaringer og resultater fra andre universiteter.

Arbeidsgruppen skal legge til grunn:

- Framstilling og analyse av utviklingen i den eksternt finansierte virksomheten ved UiB og datterselskapene (Uni Research og CMR).
- Fakultetenes ulike posisjon og omfang når det gjelder eksternt finansierte forskningsvirksomhet.
- Regjeringens forventning om en betydelig økning av evnen til å hente forskningsmidler tilbake fra EU.»

Arbeidet skal også ses i sammenheng med delprosjektet som utreder «søknader med konkurransekraft» og delprosjektet «profesjonell prosjektstøtte».

Sammendrag

Utvalget har analysert utviklingen i bidrags- og oppdragsfinansierte forskningsaktiviteter (BOA) ved UiB og på den bakgrunn foreslått tiltak som er egnet til å øke BOA.

Sammenlignet med andre UH-institusjoner finner utvalget at UiB har hatt en relativt svak BOA-utvikling siden 2005. Dette har igjen gitt en svak utvikling i den resultatutsatte delen av grunnbevilgningen (RBO). Når det gjelder prosentuell vekst kommer NTNU klart best ut, mens UiO og UiB har noenlunde samme utvikling i løpet av siste 8-10 årsperiode.

NTNUs sterkere vekst i BOA, RBO, og også i utdanningspoeng, har medført at NTNU har kunnet tilsette over 200 flere faste vitenskapelige stillinger enn UiB i perioden 2004-2014. Det er også verdt å merke seg at veksten i RBO og utdanningspoeng for øvrige UH-institusjoner (alle utenom UiO, NTNU og UiB) har vært på nivå med NTNU de seneste årene. Dette innebærer at UiB utgjør en stadig mindre andel av UH sektorens økonomi. Inntektene i UiBs datterselskap Uni Research har falt siden 2007, mens CMR har økt sine inntekter.

Utvalget peker på flere faktorer som antakelig har bidratt til UiBs noe svake resultater. De viktigste er:

- En selvforsterkende effekt der svak vekst i resultatbaserte midler over grunnbudsjettet (knyttet til RBO og studiepoengsproduksjon) har gitt svak økning i antall faste vitenskapelige stillinger som igjen har medført lav vekst i UiBs forskningskapasitet og BOA.
- UiB synes å ha fått et for sterkt fokus på disiplinorganisering av virksomheten, som antas å hemme oss i konkurransen om tematisk innrettede forskningsmidler.
- Ved omlegging i 2007 ble Unifob-modellen, som i sin tid var UiBs hovedinstrument for å etablere tematisk innrettede forskningsentra og -grupper, ikke erstattet av andre effektive instrumenter.
- UiBs prinsipp om at alle faste vitenskapelige tilsatte skal ha kombinerte undervisnings- og forskningsstillinger som førsteamanuensis eller professor har vært lite egnet for å etablere nye BOA-finansierte forskningsgrupper.
- Incentivene for økt BOA har ikke blitt styrket, men derimot noe svekket som følge av endringer i modellen for intern fordeling av dekningsbidrag.

Utvalget foreslår 17 tiltak for å øke UiBs konkurranseevne når det gjelder BOA. Disse omhandler:

- Tiltak for å fremme disiplinovergripende tematisk forskning
- Tiltak for å få et bredere inntektsgrunnlag
- Økte insentiver og styrking av ledelse med henblikk på å stimulere til økt BOA på tvers av, så vel som innen, UiBs disiplinenheter.
- Tydeliggjøring av universitetsledelsens forskningsstrategiske ansvar

1 Innledning

1.1 Forventninger til universitetene med relevans for gruppens mandat

Som det vises til i avsnittene under har regjeringen klare forventninger til universitetene om å utvikle forskningsmiljøer i verdenstoppen. Grunnbevilgningen ved UiB er i stor grad bundet opp i lønn og husleie og økt eksternt finansiert forskningsvirksomhet (BOA¹) er vesentlig for at UiB skal utvikle flere forskningsmiljøer i verdenstoppen, men også for å skape vekst ved UiB som helhet. BOA trengs for direkte finansiering av forskningsprosjekter og til indirekte styrking av øvrig forskningsaktivitet, infrastruktur samt utdanning av master og phd-kandidater.

1.1.1 Forventning om profilering, prioritering og utvikling av miljøer i verdenstoppen

I regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning [1] finner vi blant annet:

«Departementet forventer at institusjonene utvikler en profil i tråd med sine styrker og sin egenart og at institusjoner som har grunnlag for det dyrker frem utdannings- og forskningsmiljøer som kan hevde seg helt i verdenstoppen.»

«Institusjonene må legge til rette for en kvalitetskultur som dyrker frem og tar vare på de beste. Dette kan innebære at institusjonene prioriterer enkelte fagområder og forskere høyere enn andre. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim har for eksempel etablert virkemidlet NTNUs stjerneprogram som er en systematisk satsing på unge eliteforskere. Det vil samtidig innebære at institusjonene spisser innsatsen sin. Selv ikke de største universitetene og høyskolene kan bli gode på alt. Universitetet i Oslo har for eksempel løftet fram livsvitenskap som en hovedsatsing.»

«I tillegg til de åpne, konkurransebaserte ordningene vil regjeringen også vurdere virkemidler som premierer de miljøene som viser tydelige resultater, som lykkes i å hente midler fra eksterne ordninger, og som publiserer og siteres mye. Dette kan både gjøres gjennom nasjonale ordninger, og innenfor de enkelte institusjonene og instituttene. Dette innebærer at institusjonene må gi de fagmiljøene som lykkes, ekstra gode vilkår.»

«For å lykkes med å skape verdier og møte samfunnsutfordringer trenger vi universiteter og høyskoler som utvikler tverrfaglig kompetanse. Institusjonene må fjerne barrierer og dyrke samarbeidet mellom dagens fagområder på en slik måte at fagene styrkes, ikke svekkes.»

¹ Bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet, det vil si finansiering som ikke bevilges direkte til UiB som rammetildeling over statsbudsjettet.

Regjeringen har oppnevnt en ekspertgruppe² som skal se på finansieringen av universiteter og høyskoler. I mandatet til gruppen finner vi blant annet:

«Regjeringen legger til grunn at modellen for finansiering av universiteter og høyskoler skal gi institusjonene strategisk handlingsrom, samtidig som institusjonene stimuleres til kontinuerlig forbedring og ansvarliggjøres for sine resultater i forhold til nasjonalt fastsatte mål.»

«Forslagene skal kunne håndteres innenfor uendrede budsjetttrammer, og må ikke i seg selv kreve bevilgningsendringer.»

1.1.2 Forventning om økt EU-finansiert forskning

Horisont 2020³ er EUs største forsknings- og innovasjonsprogram noensinne, og har nær 80 milliarder Euro til fordeling over en periode på syv år (2014-20). Formålet er å bidra til bærekraftig økonomisk vekst og europeisk konkurransevne, til å utvikle verdensledende forsknings- og innovasjonsmiljøer og til håndtere de store samfunnsutfordringene.

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet å bevilge 2,1 milliarder kroner i kontingent for 2015 (en økning på om lag 700 millioner kroner fra 2014). Den norske kontingenten til Horisont 2020 står for en vesentlig del av FoU veksten i Norge i 2014 og 2015.

I regjeringens Strategi for forsknings- og innovasjonssamarbeidet med EU - Horisont 2020 og ERA [2] påpekes blant annet:

«I dag utnytter ikke de norske miljøene mulighetene i det europeiske forsknings- og innovasjonssamarbeidet godt nok.»

«Den norske returandelen i 7. rammeprogram er p.t. 1,67 prosent. Dette er lavt sett i forhold til potensialet som ligger i de norske forskningsmiljøene og i forhold til den norske kontingenten.»

«Regjeringens ambisjon er at to prosent av de konkurranseutsatte midlene i Horisont 2020 tilfaller norske aktører. Ambisjonen vil kreve en økning i deltakelsesnivået på i overkant av 60 prosent sammenlignet med 7. rammeprogram.»

«Institusjonene og bedriftene har ansvar for å legge til rette for deltakelse både strategisk og praktisk. God og motiverende ledelse på alle nivåer er en forutsetning for å mobilisere fagmiljøene til innsats. Regjeringen forventer at UH-sektoren, instituttene og helseforetakene innarbeider deltakelse i Horisont 2020 og ERA i sine strategier og planer, og utnytter EU-samarbeidet til å videreutvikle sin forskningsprofil.»

«Universiteter, høyskoler, forskningsinstitutter og helseforetak skal formulere mål, strategier og tiltak for sitt EU-samarbeid.»

² http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dep/styrer-rad-og-utvalg/Ekspertgruppe-for-finansieringen-av-universiteter-og-hoyskoler1.html?regj_oss=1&id=759174

³ Horizon 2020 - The EU Framework Programme for Research and Innovation

1.1.3 Forventning om økt innovasjonssamarbeid

Universitets og Høgskolerådet (UHR) gir følgende definisjon av innovasjon⁴:

«Innovasjon er nye eller vesentlig forbedrede produkter, tjenester eller prosesser som tas i bruk og som gir økt verdiskaping og/eller samfunnsnytte.

I UH-sektoren er FoU, utdanning og formidling fundamentet for innovasjon og samtidig midler for å fremme innovasjon.

Innovasjoner er forskningsbaserte når kompetanse, kunnskap og ideer som springer ut av forskningsaktiviteten benyttes i utviklingen av forbedrede produkter, tjenester eller prosesser.

Innovasjoner omfatter både bidrag til å sikre økonomisk og bærekraftig vekst og konkurransevne, og bidrag til økt samfunnsnytte i form av bedre offentlige tjenester eller et mer velfungerende samfunnssystem.»

I UH-sektoren er innovasjon lagt inn som en fjerde kjerneoppgave. I universitets- og høyskoleloven § 1-3 om institusjonenes virksomhet heter det i punkt e) at universiteter og høyskoler skal

«bidra til innovasjon og verdiskaping basert på resultater fra forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid».

Det forventes at universitetene utvikler innovasjonsstrategier for hele kunnskapstriangelet; - forskning, utdanning og formidling, i tett samspill med aktører i regionen.

Trenden synes å innebære at en større andel av eksternt finansiert forskning vil bli knyttet opp mot innovasjonsprosjekter med relevans for privat og offentlig sektor⁵. Større satsninger som Sentre for forskningsbasert innovasjon, forskningssentre for miljøvennlig energi mfl., samarbeidsprosjekter med industrielle og offentlige aktører, samt ulike former for innovasjon og verifiseringsprosjekter, vil derfor bli svært viktige virkemidler for å kunne øke universitetenes eksterne portefølje.

Innretningen på Horisont 2020 er videre svært innovasjonstungt. Programmet består av fire pilarer; “Excellent Science”, “Industrial Leadership”, “Science with and for Society” og “Societal Challenges”, hvorav planer for innovasjonsutbytte er et integrert krav knyttet til de tre siste.

⁴ Eureka – inspirasjonsnotat [3]

⁵ I tillegg til Horisont 2020, se blant annet Forskningsrådets policy for innovasjon i offentlig sektor, som tar sikte på å koble forskningssystemet tettere på innovasjonsprosessene <http://www.forskningsradet.no/prognett-innoff/Forside/1253980758076>, se også Næringsutviklingsdokumentet fra HelseOmsorg21-prosessen [4]

1.1.4 Forskningens samfunnsansvar - forskningspolitiske strømninger

En arbeidsgruppe oppnevnt for å gi innspill til UiBs strategiske plan, avgav innstillingen *Forskningens samfunnsansvar ved Universitetet i Bergen* [5] oktober 2014. Her omtales fire forskningspolitiske hovedstrømninger, også omtalt i Regjeringens langtidsplan.

- Satsing på grunnforskning
- Store samfunnsutfordringer
- Forskningens samfunnsimplikasjoner
- Tettere involvering og dialog mellom forskning, andre samfunnsaktører og sivilsamfunnet som sådan

Vi finner det utvalget skriver om store samfunnsutfordringer relevant for UiBs mål om økt BOA:

«De fleste, om ikke alle, store samfunnsutfordringer er knyttet til komplekse interaksjoner mellom en rekke ulike faktorer og aspekter, ofte på tvers av grensen mellom natur og kultur. Det hevdes derfor ofte at tradisjonelt disiplinbaserte forskningsinstitusjoner bør utvikle nye og komplementære samarbeidsformer [...]. Stimulering til tverrfaglig samarbeid har ligget som et element i nasjonal og europeisk forskningspolitikk i flere tiår. Man ser nå også tegn til økende stimulering til transfaglighet, nasjonalt f.eks. gjennom NFRs «Idelab»-piloter, og europeisk ved at transdisiplinaritet er inkludert som et generelt evalueringskriterium i Horizon 2020-søknader nettopp med tanke på at forskningen skal bidra til å løse de store samfunnsutfordringene vi står overfor.»

UiB trenger økt BOA for å vedlikeholde og utvikle sterke grunnforskingsmiljøer. Disse miljøene bidrar til grunnleggende kunnskap som er nødvendig for å løse de store samfunnsutfordringene. Det er imidlertid behov for mekanismer som fremmer disiplinovergrepene tematisk forskning for suksess i konkurransen om tematisk innrettede BOA-midler, og dermed for å lykkes i målet om å øke BOA. Søknadssuksess innen de store programmene krever også i økende grad at forskere reflekterer omkring forskningens samfunnsimplikasjoner⁶ og om «dialog med samfunnet», og bygger slik refleksjon og dialog inn i sin forskning.

⁶ Så vidt vi kjenner til vil OU2 adressere noen av de behovene som eksisterer for tjenester til forskere knyttet til refleksjon omkring samfunnsimplikasjoner i søknadsprosesser.

2 Utviklingstrekk

UiB har hatt en svakere vekst i resultatmidler og BOA enn de andre store norske universitetene, og som det framgår av mandatet er det en prioritert målsetting for UiB å snu denne utviklingen. Arbeidsgruppen er bedt om å basere sin analyse og anbefalinger på en framstilling av utviklingen i den eksternt finansierte virksomheten ved UiB og datterselskapene (Uni Research og CMR). Nedenfor gir vi en slik framstilling. Denne er i noen grad basert på vedlegget til universitetsstyresak 2014-76 [6], men også andre kildedata. De fleste av figurene i dette kapitlet framstiller utviklingstrekk i prosent, mens figurer for absolutte tall finnes i appendiks.

2.1 Utviklingstrekk for UiB, UiO og NTNU

Mulighet for økonomisk vekst ved UH-sektoren ligger i følgende elementer (se appendiks for detaljer):

- Nye studieplasser og økt studiepoengsproduksjon
- Økte RBO⁷-andeler
- Øremerkede strategiske midler/basismidler
- Bidrags- og oppdragsinntekter (inkl. gaver) (BOA)

I det følgende gir vi en framstilling av økonomiske utviklingstrekk for de tre største universitetene.

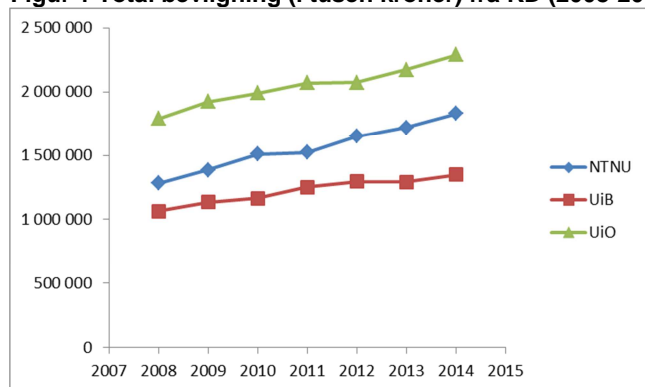
2.1.1 Totalbevilgning fra Kunnskapsdepartementet

Rammebevilgningen til universiteter og høyskoler tildeles over Kunnskapsdepartementets (KD) budsjett og består av både langsiktige og strategiske midler samt en resultatbasert uttelling for utdannings- og forskningsaktivitetene.

Figur 1 viser at samlet KD-bevilgning til UiO og UiB har hatt en nominell økning på 30 % fra 2008 til 2014, som tilsvarer 4.4% per år. NTNU har økt med 38 % samme periode. Merveksten på 8% ved NTNU er resultat av større uttelling på resultatbaserte midler (RBO og studiepoeng) og strategiske forskningsmidler (rekrutteringsstillinger). Pr 2014 innebærer årlig effekt av denne merveksten 200 millioner kroner mer til NTNU enn UiB på grunnbudsjettet. I tillegg kommer høyere vekst i BOA.

⁷ RBO = resultatbasert omfordeling, en lukket avsetning der institusjonene må gjøre det relativt bedre enn andre for å få vekst

Figur 1 Total bevilgning (i tusen kroner) fra KD (2008-2014)

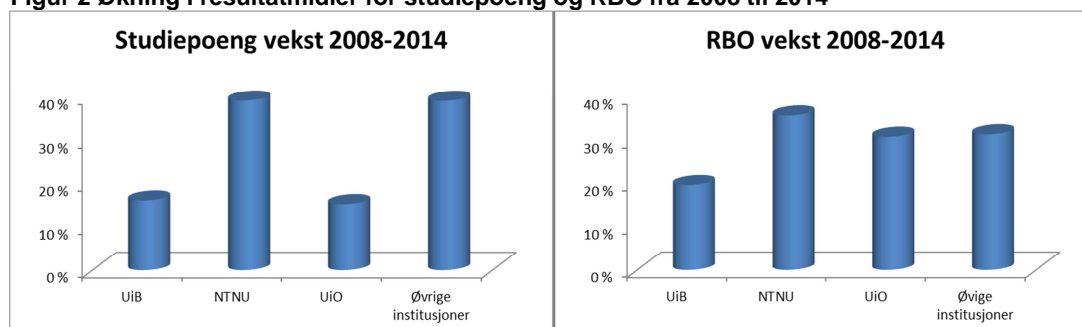


2.1.2 Prosentmessig vekst i resultatmidler (RBO og studiepoeng)

Figur 2 viser prosentmessig vekst i studiepoeng og RBO fra 2008 til 2014. For RBO har NTNU hatt sterkest vekst, mens UiB kommer svakest ut.

UiB og UiO har hatt om lag samme studiepoengvekst, men betydelig lavere enn NTNU. Studiepoengsutviklingen ved UiB og UiO er resultat av en bevisst politikk fra disse institusjonene om å ta opp færre studenter, ut i fra en målsetting om å oppnå høyere andel fullfinansierte studieplasser. Samlet sett har øvrige institusjoner⁸ økt vesentlig mer enn UiB og UiO i både studiepoeng og RBO.

Figur 2 Økning i resultatmidler for studiepoeng og RBO fra 2008 til 2014



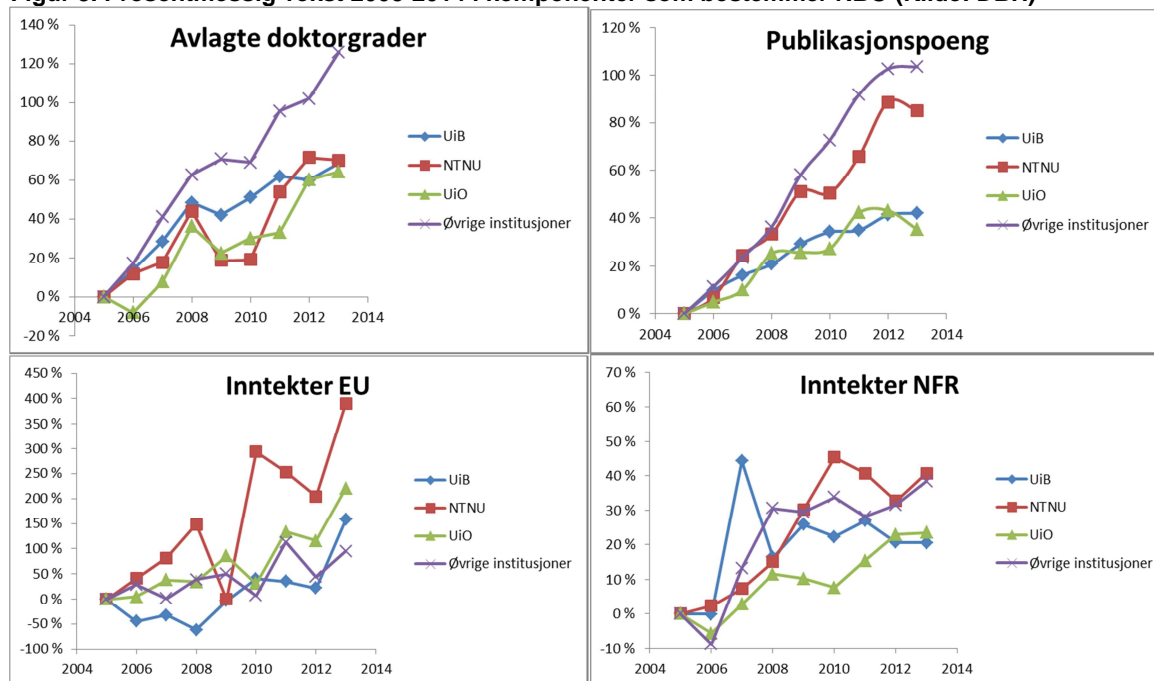
2.1.3 Prosentmessig vekst i RBO-komponentene

Figur 3 viser veksten i komponentene som inngår i RBO-modellen. UiB har i perioden 2005-2013 samme prosentvise vekst som NTNU og UiO i avlagte doktorgrader. En bør imidlertid være obs på at antall stipendiatstillinger ved UiB er vesentlig lavere enn ved UiO og NTNU, og at utviklingen i antall BOA-finansierte stipendiatstillinger ved UiB viser en reduksjon på over 40% fra 2005 til 2014 (se appendiks).

Når det gjelder publikasjonspoeng og inntekter fra EU og NFR har UiB og UiO hatt om lag samme utvikling, mens NTNU skiller seg ut med en høyere vekst. De øvrige UH-institusjonene har samlet hatt en høyere prosentmessigvekst enn UiB og UiO på alle komponentene, med unntak av inntekter fra EU.

⁸ Alle UH-institusjoner utenom UiO, UiB og NTNU

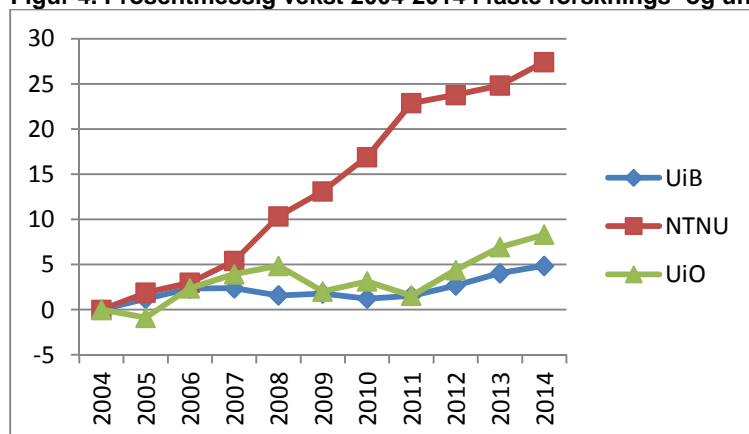
Figur 3. Prosentmessig vekst 2005-2014 i komponenter som bestemmer RBO (Kilde: DBH)



2.1.4 Vekst i undervisnings- og forskerstillinger

Figur 4 viser at fra 2004 til 2014 har UiB hatt 5% vekst i faste vitenskapelige stillinger, mens veksten har vært 27% ved NTNU og 8% ved UiO. Netto differanse summerer seg pr 2014 til 216 flere faste vitenskapelige stillinger ved NTNU enn UiB, med tilsvarende økning i NTNUs undervisnings- og forskningskapasitet. Det økonomiske grunnlaget for veksten i faste stillinger ved NTNU ligger i veksten i den resultatbaserte delen av grunnbevilgningen (se 2.1.1).

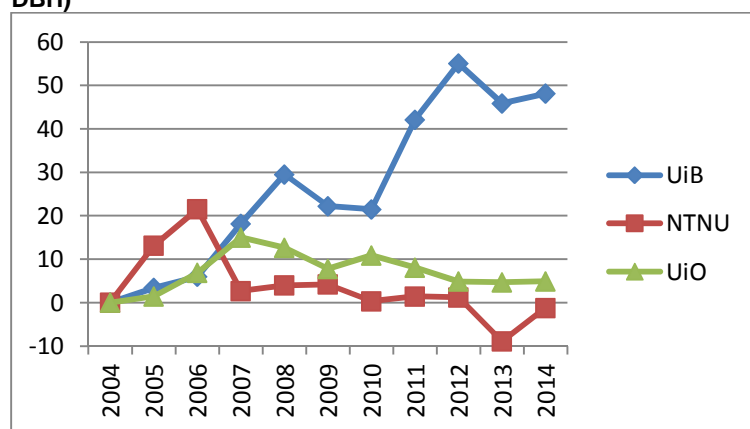
Figur 4. Prosentmessig vekst 2004-2014 i faste forsknings- og undervisningsstillinger⁹ (Kilde: DBH)



⁹ Stillingskategorier inkluderer: Amanuensis, forsker, førsteamanuensis, førstelektor, professor og universitetslektor

Dersom en ser på utviklingen i midlertidige forsknings- og undervisningsstillinger (ikke inkludert stipendiat og postdoktorstillinger) skiller UiB seg vesentlig ut med 48% vekst, fra både UiO og NTNU, med sine respektive 5% og -1% i tiårsperioden.

Figur 5. Prosentmessig vekst 2004-2014 i midlertidige forsknings- og undervisningsstillinger¹⁰ (Kilde: DBH)



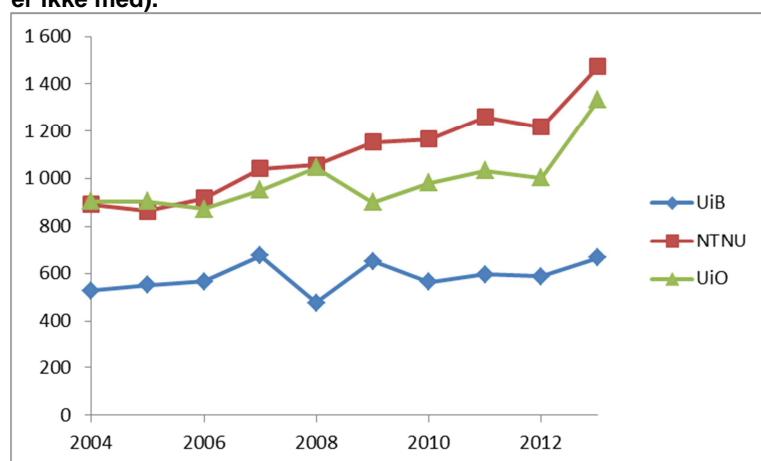
Dette tilsvarer 88 flere midlertidig vitenskapelige stillinger ved UiB enn NTNU pr 2014 sammenliknet med 2004.

Ser en de faste og midlertidige stillingene under ett har NTNU vokst med 21%, UiB med 12% og UiO med 8%, noe som tilsvarer henholdsvis 253, 125 og 120 stillinger i tiårsperioden.

2.1.5 BOA portefølje og profil

Regnskapsførte BOA inntekter for UiB ligger i 2013 på omkring halvparten av inntektene til UiO og NTNU og fra 2007 har UiB hatt den svakeste utviklingen (figur 6).

Figur 6 Utvikling BOA inntekter inkludert gaver og gaveforsterkning (millioner kroner) («andre inntekter» er ikke med).

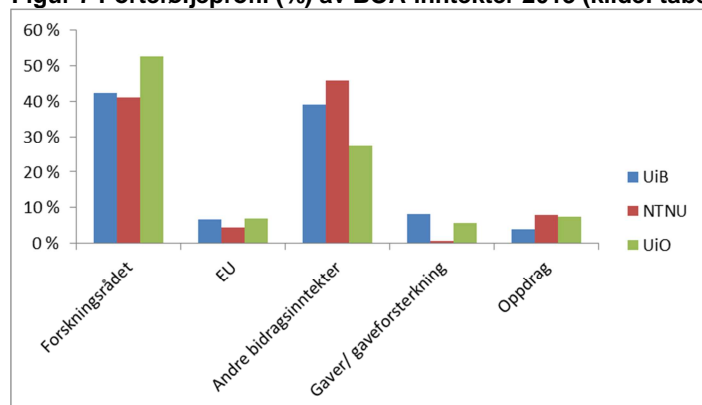


Mens figur 6 viser at BOA-volumet er ulikt, viser figur 7 at fordelingen på de ulike BOA-finansieringskildene er nokså lik for de tre universitetene.

¹⁰ Stillingskategorier inkluderer: Amanuensis, forsker, førsteamanuensis, førstelektor, professor og universitetslektor

Forskningsrådet og andre bidragsinntekter utgjør hovedtyngden av BOA-inntektene for alle institusjonene. UiB utmerker seg ved å ha høyest andel av porteføljen som gaver/gaveforsterkning og minst andel oppdrag, men som det framgår av figur 7 utgjør oppdrag, gaver og EU relativt små andeler av institusjonenes porteføljer. Se appendiks for oversikt over gaver og gaveforsterkningsmidler til UiB 2004-2014.

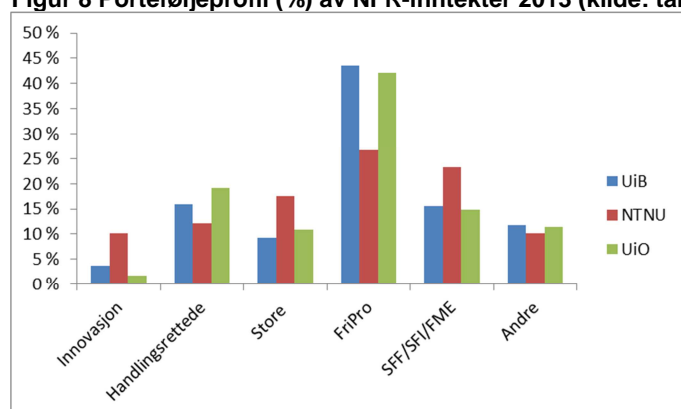
Figur 7 Porteføljeprofil (%) av BOA-inntekter 2013 (kilde: tabell 22 i vedlegg universitetsstyresak 2014-76)



Tallene er gitt som prosent av den enkelte institusjons totale BOA-portefølje, og summerer seg således til 100% for hver institusjon.

Figur 8 viser at UiO og UiB har relativt lik innretning på sine porteføljer fra Forskningsrådet med størst vekt på FriPro, mens NTNU har større andel brukerstyrte innovasjonsprogrammer, store programmer samt SFF/SFI/FME.

Figur 8 Porteføljeprofil (%) av NFR-inntekter 2013 (kilde: tabell 16 i vedlegg universitetsstyresak 2014-76)



Tallene er gitt som prosent av den enkelte institusjons totale NFR-portefølje, og summerer seg således til 100% for hver institusjon.

Tabell 1 viser samlede inntekter for NTNU, UiO og UiB i 2013. Som det framkommer har NTNU høyeste andel BOA (av totale inntekter) på 42%, med UiO ligger på andre plass med 35% og UiB med laveste andel på 30,77%.

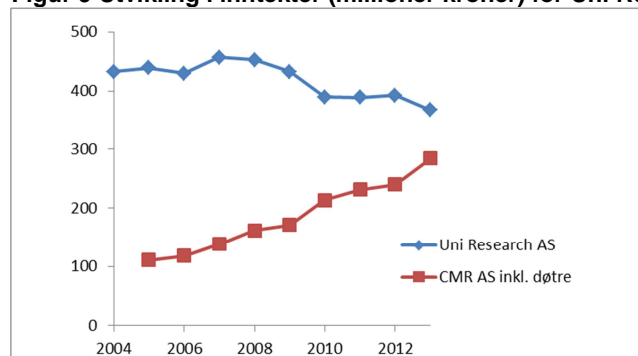
Tabell 1 Inntekter 2013 og prosent BOA inkl. gaver og salgsinntekter (kilde: UiB økonomiavdelingen)

	NTNU	UiO	UiB
Totale inntekter	5 644 573	6 802 583	3 753 607
BOA og andre inntekter	1 682 327	1 775 151	883 252
Statstilskudd	3 962 246	5 027 432	2 870 355
Prosent BOA og andre inntekter	42,46	35,31	30,77

2.1.6 Uni Research og CMR

Figur 9 viser inntektsutviklingen for Uni Research og CMR (inkludert Prototech og Gexcon) fra 2004 til 2013. Inntektene til Uni Research toppet seg i 2007 og har siden falt jevnt, mens CMR har hatt en jevn vekst siden 2005. Nedgangen i Uni Research har sannsynligvis sammenheng med UiBs politikkendring i forhold til Unifob AS i 2007 (se 4.4)

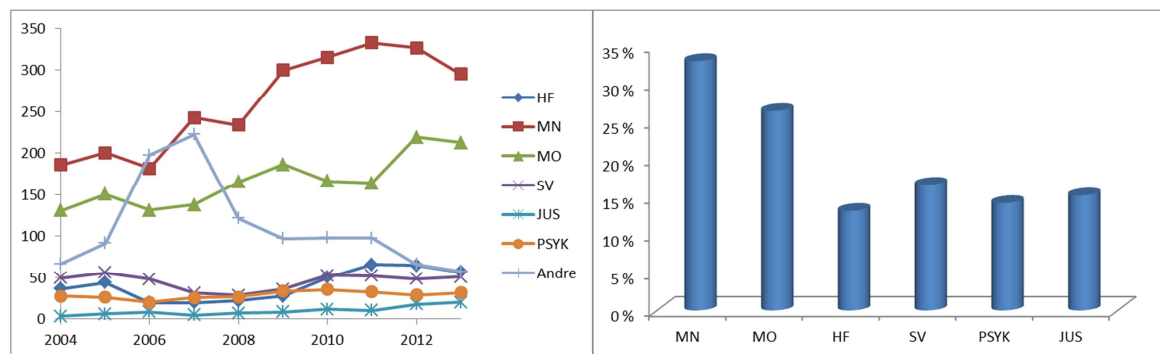
Figur 9 Utvikling i inntekter (millioner kroner) for Uni Research og CMR (kilde: UiBs konsernregnskap)



2.2 Status for de ulike fakultetene

Omfanget av BOA og dermed betydningen av denne i forhold til utdanningen og forskningsvirksomheten er svært ulik for fakultetene (figur 8). Ved MN og MO utgjorde BOA henholdsvis 49% og 36% av grunnbevilgningen, mens den ved de øvrige fakultetene lå mellom 17 og 20% i 2013. Utvalget har ikke funnet rom for å gå inn på utvikling, analyse og anbefalinger som gjelder BOA-virksomheten ved det enkelte fakultet.

Figur 10 Omfanget av BOA ved fakultetene¹¹ i mill. kroner og som % av totalbudsjett i 2013



2.3 Sentrale støttefunksjoner og forskningsstrategiske utvalg

Det er rektor og universitetsstyret som har det øverste forskningsstrategiske ansvaret ved UiB, og det er relevant å se på hvilke strukturer og støttefunksjoner som er etablert for å bistå rektor og styret i utøvelsen av dette ansvaret.

¹¹ Kategorien «Andre» omfatter hovedsakelig BOA-aktivitet regnskapsført ved Universitetsmuseet, UB, sentraladministrasjonen, samt felles forskningsaktivitet («fakultet 19»). Aktivitetsendringen i perioden skyldes i stor grad organisasjonsendringer og tekniske endringer knyttet til regnskapsføring.

I den forbindelse er det naturlig å se på hvordan rollen til dagens Forskningsadministrativ avdeling har endret seg over tid. Det er også naturlig å se på hvilke permanente forskningsstrategiske råd og utvalg som finnes, i tillegg til operative eksterne tjenestefunksjoner som Bergen Teknologioverføring AS (BTO). Ellers er UiB involvert i en rekke forskningsstrategiske samarbeidsorganer og/eller utvalg, der ulike aktører representerer institusjonen utad. Disse kommer utvalget ikke inn på.

UiB har gjennom flere strategiperioder hatt to hovedsatsingsområder, marin forskning og utviklingsforskning. Det pågår for tiden en evalueringsprosess knyttet til disse satsingsområdene.

2.3.1 Om Forskningsadministrativ avdeling og litt om NTNU og UiO

Avdelingen er en sentral stabsavdeling, ledet av en avdelingsdirektør og bemannet med om lag 20 årsverk, hvorav to årsverk er finansiert av MN, MOF, SV og HF¹².

Avdelingen leverer i stor grad forskningsadministrative tjenester, først og fremst knyttet til BOA, i tillegg til å ivareta sekretær oppgaver for ulike råd og utvalg. Se appendiks for oversikt over forskningsadministrative tjenester knyttet til BOA som ligger til avdelingen.

Opprinnelig var dette i større grad en forskningsstrategisk avdeling som, på vegne av universitetsledelsen og styret, agerte strategisk og operativt inn mot UiBs forskningsmiljøer og forskningsselskaper¹³. Avdelingen var eksempelvis tungt inne som saksforbereder for organisering og innretting av tverrfaglige sentra som Sars senteret, de første SFF-ene¹⁴, FUGE-plattformene og andre tematiske forskningsetableringer, og også ved fordeling av forskningsstrategiske avsetninger inkludert rekrutteringsstillinger.

Den forskningsstrategiske rollen til avdelingen var spesielt tydelig i tiden der UiBs forskningsdirektør også var direktør for Unifob AS¹⁵¹⁶.

Alle de tre største universitetene har ulik organisering.

NTNU har ikke en forskningsdirektør men prorektor for forskning har en administrativ stab som rapporterer direkte til henne. Hun har et særlig ansvar for oppfølging av forskningsvirksomhet og -strategi, inkludert forskerutdanningen. I tillegg koordinerer hun den internasjonale kontakten og leder likestillingsarbeidet.

I tillegg har NTNU en prorektor for nyskaping, som også har en egen administrativ stab. Han har i oppgave å ivareta relasjonene til næringslivsaktører regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Han ivaretar dessuten kontakten med NTNUs Technology Transfer (TTO) og koordinerer arbeidet med NTNUs intellektuelle rettigheter (IPR).

¹² MN= 1 årsverk, MOF=0,5 årsverk, SV/HF=0,5 årsverk.

¹³ Unifob stiftelsen og Unifob AS senere Uni Research

¹⁴ Middelalder, CIPR og Bjerknes

¹⁵ Fra overgangen 1980-1990 tallet fram til 2006

¹⁶ I 2012 endret UiB-ledelsen navn på flere sentrale avdelinger, og Forskningsavdelingen ble fra da kalt Forskningsadministrativ avdeling, og avdelingsleders tittel ble endret fra Forskningsdirektør til Avdelingsdirektør for forskningsadministrativ avdeling.

UiO har en sentral avdeling for fagstøtte, ledet av en avdelingsdirektør som rapporterer til UiO-ledelsen. Under denne avdelingen ligger en "Seksjon for forsknings- utdanningsstøtte og internasjonalisering". UiO har heller ikke egen forskningsdirektør.

2.3.2 Forskningsstrategiske UiB-utvalg

UiB har for tiden fire ulike rådgivende forskningsstrategiske utvalg:

Forskningsutvalget: Utvalget består av prorektor (leder) og prodekanene, og har følgende mandat:

Utvalget er et rådgivende organ for Universitetsstyret i forskningspolitiske og forskningsstrategiske spørsmål og skal gjennom sin virksomhet arbeide for sikre best mulige vilkår for universitetsforskningen, med særlig vekt på grunnforskningen. Utvalget har et spesielt ansvar for å gi Universitetsstyret råd i spørsmål knyttet til forskerutdanning og forskerrekruttering. Utvalget skal gi råd i internasjonale saker. Avdelingsdirektør ved Forskningsavdelingen er utvalgets sekretær, og skal, etter samråd med prorektor, forberede og gi tilråding i de saker som legges fram for utvalget.

Slik mandatet er utformet, har dette utvalget et ansvar for universitetsforskningen generelt og grunnforskningen spesielt, og BOA er ikke nevnt i mandatet.

Strategiutvalg for marine fag: Utvalget er tverrfaglig, men med tyngst deltakelse fra Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet. Utvalget ledes for tiden av prodekan ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet. Utvalget rapporterer til rektor og universitetsdirektør. Se appendiks for øvrig sammensetning og mandat. BOA og dets betydning er ikke nevnt spesifikt i mandatet. Utvalget har i 2014 arbeidet med utforming av et forslag til en marin strategiplan for UiB som er oversendt rektor.

Midlertidig rådgivende utvalg for utviklingsrelatert forskning: Utvalget er tverrfaglig, og alle fakultetene er representert. Utvalget ledes av viserektor for internasjonalisering, og rapporterer til rektor og universitetsdirektør. Se appendiks for øvrig sammensetning og mandat. BOA og dets betydning er ikke nevnt spesifikt i mandatet.

Infrastrukturutvalg: Universitetsstyret¹⁷ vedtok i møte 27. november å etablere et institusjonelt forskningsinfrastrukturutvalg, med representasjon fra alle fakultetene, UB, tre studenter og et gruppe B-medlem. Utvalget skal ledes av prorektor, og være rådgivende og uten vedtaks eller budsjettfullmakter.

17 Universitetsstyretsak 116/2014, Forskningsinfrastruktur- infrastrukturutvalg ved UiB [7]

2.3.3 Bergen Teknologioverføring (BTO)

Bergen Teknologioverføring (BTO) ble opprettet i 2004, som et resultat av endringen i arbeidstakeroppfinnerloven fra 2003. Selskapet ble opprettet for å bygge kompetanse gjennom idefangst fra byens forskningsmiljøer.

BTO er et statseid AS som eies av UiB (40%), Helse Bergen, (40%) og Havforskningsinstituttet (20%). CMR Uni Research, Nofima, NIFES, Høgskolen i Bergen og Kunnskapsparken i Sogn og Fjordane (KPSF) er partnere. BTO bistår sine eiere og partnere med spørsmål, policy, opplæring med mer innenfor innovasjon og kommersialisering. Den viktigste jobben til BTO er likevel å bistå forskere og forskningsgrupper med å vurdere om deres forskningsideer kan ha et potensial for å realiseres kommersielt, eller som del av en ny og forbedret prosess eller tjeneste inn mot offentlig sektor.

BTO sitt kjerneområde er forretningsutvikling og bistår blant annet med å evaluere kommersielt potensiale, skaffe finansiering, bistå i patentering, lisensiering, selskaps-etablering og kontraktsinngåelse med næringslivsbedrifter. BTO samarbeider med Forskningsadministrativ avdeling, fakulteter og institutter om søknader, avtaler og kontrakter rundt eksternt finansierte prosjekter med innovasjonspotensial. Slik sett yter BTO forskningsstrategiske og -administrative tjenester overfor UiB.

3 Drøfting

BOA-omfanget vil avhenge av UiBs forskningskapasitet. Denne er igjen et resultat av antall vitenskapelig tilsatte, den enkeltes motivasjon og evne til å hente inn BOA, samt strukturelle forhold som kan øke evnen og motivasjonen. Strukturelle forhold omfatter blant annet styrings- og ledelsesformer, tilgjengelig forskningsinfrastruktur, forskningsstrategiske mål, planer og virkemidler, herunder ledelsesforankring og lederverktøy.

Økt BOA er avgjørende for å oppnå regjeringens forventninger til universitetene, først og fremst knyttet til å frambringe flere toppforskningsmiljøer. Men økt BOA er også avgjørende for å styrke Bergensregionen som forskningsregion. Ved UiB vil økt BOA styrke forskningen direkte, men også indirekte blant annet gjennom styrket grunnbudsjett (RBO) og fellesavsetninger til sentrale tjenester, også for miljøer der BOA er av mindre direkte betydning for virksomheten.

De resultatbaserte tildelingene (RBO og studiepoeng) viser at UiB har svekket sin posisjon i forhold til NTNU, UiO og de øvrige UH-institusjonene (figur 2). Selv om UiO har en noe høyere RBO-vekst er det mange felles utviklingstrekk mellom UiB og UiO. Vi finner derfor at analyse og anbefalinger som nylig ble gitt til UiO også er av interesse for UiB.

3.1 Anbefalinger fra UiOs Strategic advisory board

UiOs Strategic Advisory Board (SAB) leverte i 2014 rapporten *Build a ladder to the stars* [8], med en rekke perspektiver og anbefalinger vi finner relevante også for UiB. Knyttet til målet om økt BOA vil vi trekke fram følgende dimensjoner det pekes på i rapporten, og som omtales i de neste underpunktene:

- Behov for mekanismer for å fremme interdisiplinær forskning
- Behov for å styrke autonomien gjennom flere inntektskilder
- Behov for en mer mangfoldig organisasjons og styringsstruktur

3.1.1 Behov for mekanismer som fremmer interdisiplinær forskning

UiB er, i likhet med UiO, relativt strengt organisert i disiplinære fakultet og institutt. Dette fører i følge SAB-en til uheldige siloeffekter for både forskning og utdanning, som bør motvirkes ved egnede mekanismer og instrumenter.

Ved UiB har disiplinstrukturene forsterket seg de senere år gjennom budsjettmodeller og incentivsystem som oppfordrer til resultatoppnåelse innenfor disiplinenhetene, samtidig som senteretableringer og strategiske forskningsinnsatser i mindre grad enn tidligere blir benyttet som instrument for tematisk forskningsorganisering og -vekst. Ensidige incentivvirkemidler rettet mot disiplinene kan svekke motivasjonen for samarbeid på tvers, både når det gjelder undervisning og forskning. Det kan ha svekket UiBs evne til å søke og å hente inn forskningsmidler fra tematiske forskningsprogram med disiplinoverskridende innretning. Dette kan motvirkes ved å etablere insentiver og instrumenter for å organisere forskningsvirksomhet (men også undervisning) på tvers av disiplinorganiseringen.

Den såkalte Unifob-modellen ble tidligere benyttet til å etablere og å organisere tematiske forskningsinnsatser ved UiB, og hadde i en periode svært god vekst. Modellen ble avvirket i 2007 og er ikke blitt erstattet med andre tilsvarende instrumenter og insentiver. Mangelen på slike har antakelig bidratt til en svak BOA-utvikling ved UiB.

3.1.2 Behov for å styrke autonomien gjennom flere inntektskilder

SAB-en påpeker at de norske universitetene har stor institusjonell autonomi, men mangler økonomisk handlingsrom for reell autonomi til å foreta egne strategiske valg. De mener det er behov for flere inntektskilder enn «public funding» dersom reell autonomi skal oppnås.

Private donasjoner og gaver som forvaltes av Bergens Forskningsstiftelse (BFS) har vært en viktig inntektskilde som har støttet opp under faglige satsinger og rekruttering av toppforskere ved UiB. En revitalisering av samarbeidet med BFS og etablering av et systematisk arbeid for å øke omfanget av private donasjoner er et virkemiddel ikke bare for å øke BOA, men for å kunne realisere UiBs strategiske forskningssatsinger.

Som det framgår av NFR-porteføljeprofilen har UiB relativt stort andel FriPro inntekter (figur 8). Dette er ikke overraskende ettersom FriPro virkemiddelet er disiplinært innrettet og således tilpasset UiBs disiplinorganisering. Det er positivt med et høyt innslag av FriPro prosjekter, men all den tid FriPro er det virkemiddelet i Forskningsrådet med lavest innvilgelsesprosent, brukes mye tid og krefter på søknader som ikke blir finansiert. Dette er påpekt i universitetsstyresaken 2014-76 der det også vises til en svakere utvikling for UiB i FriPro de siste årene.

Ved å arbeide for økt søknad til tematiske programmer som i Forskningsrådets Store programmer og EUs Horisont 2020 vil BOA kunne økes, men suksess her vil sannsynligvis kreve vilje og evne til å etablere tematiske forskningsgrupper og -sentra (se 3.1.1). Det vil også kreve økt og mer systematisk oppmerksomhet rettet mot store samfunnsutfordringer. Mer systematisk konsernsamarbeid med Uni Research og CMR og andre forskningsinstitusjoner (bl.a. Helse Bergen, Havforskningsinstituttet, Nansensenteret, CMI) vil også kunne bidra til større suksess i denne type programmer. Også den kompetansen som BTO har opparbeidet seg på støtteordninger inn mot innovasjon, verifikasjon og kommersialiseringsprosjekter bør utnyttes slik at UiB får bedre utnyttelse av disse støtteordningene, spesielt i Forskningsrådet og Horisont 2020.

3.1.3 Behov for en mer mangfoldig organisasjons- og styringsstruktur

SAB-en peker på utfordringer knyttet til å foreta og gjennomføre strategiske valg i en organisasjon med stor grad av kollektiv beslutningstaking, slik som ved UiB så vel som ved UiO. Dette kan gi utfordringer i forhold til oppfølging av regjeringens forventninger om sterkere profilering og satsing på fremragende miljøer. Det samme vil kunne gjelde for å implementere effektive strategier for å øke andelen BOA med tematisk innretning. Disiplinoverskridende forskningsorganisering krever pengestrømmer, fordelingsmekanismer og beslutningskompetanse som utfordrer dagens disiplinorganisering med tilhørende kollegiale beslutningsorgan representert ved institutt- og fakultetsstyrene. Vi finner at følgende betraktninger om UiO er svært gjeldende også for UiB:

«Currently, UiO has a uniform governance model. The university's authority distribution is wide. The Governance structure is rather decentralized and decision-making is mostly collective. The organization is fragmented, and separate kingdoms or silos with their own cultures abound. This leads to a certain reluctance to select and design focus areas, and hampers the efforts to implement strategic choices».

«UiO cannot implement its ambitious aims without reassessing its governance structure. It should develop a flexible set of different forms of governance adapted to different parts of its ventral mission: research and education».

«For instance, when it comes to research management, particularly the initiation and implementation of new projects and programmes, the commitment of individual scholars and individual teams of researchers is crucial and may require a decentralized structure of authority. However, decentralization here does not mean absence of support from the university, but rather the provision of the architecture or platform necessary of such researcher-driven initiatives».

Disse utfordringene krever, på alle nivå i organisasjonen, en styrket faglig ledelse som evner å identifisere og prioritere forskningsinitiativ som har potensiale både når det gjelder kvalitet og omfang. Dette krever inngående kunnskap om forskningsvirksomheten i egen enhet (institusjon, fakultet, institutt, senter). Men evnen til å etablere ny disiplinovergripende forskningsaktiviteter ligger ikke minst i lederens kunnskaper om og kommunikasjonen med omkringliggende enheter. Videre kreves god oversikt over finansieringsmuligheter av tematisk så vel som disiplinær karakter.

Slik utvalget ser det var Unifob-modellen et eksempel på en «architecture or platform necessary of such researcher-driven initiatives» som etterlyses av SAB (se 3.1.1). Med den tidligere Unifob-modellen ble det identifisert, prioritert og etablert tematisk forskningsvirksomhet på tvers av disiplinstrukturen. UiB synes i dag å mangle tilsvarende effektive «på tvers»-instrumenter og synes ha et stort behov for å (re)etablere alternative mekanismer eller instrumenter. BTO kan betraktes som et slikt instrument innenfor innovasjon og kommersialisering.

3.2 Utdanningspolitikkenes innvirkning på forskningskapasiteten

Som tidligere påpekt inngår både finansiering av nye studieplasser og belønning for studiepoengsproduksjon i den samlede rammetildelingen fra KD (se også appendiks for detaljer). UiBs svakere utvikling i studiepoeng og RBO har derfor bidratt til en mindre økning i forskningskapasiteten, representert ved fast antall faste vitenskapelige tilsatte (se 2.1.4), enn ved NTNU og øvrige institusjoner. All den tid økt utdanningsvolum gir mulighet for å tilsette i kombinerte undervisnings- og forskningsstillinger, er økt utdanning et viktig virkemiddel også for å øke forskningskapasiteten og da særlig i fagområder med lite BOA-omfang.

Disiplinovergripende utdanningsprogrammer er potensielt viktige møteplasser og kunne fungere som et instrument for å etablere flere tematiske forskningsgrupper og -sentra ved UiB.

3.3 Stillingspolitikkenes innvirkning på forskningskapasiteten

3.3.1 Prinsippet om kombinerte undervisnings- og forskningsstillinger

Av de tre største universitetene er det UiB som har høyest andel midlertidig tilsatte i forskerstillinger. I vedlegget til universitetsstyresak 2014-76 pekes det på at noe av årsaken til dette skyldes prinsippet om at fast vitenskapelig ansatte ved UiB skal ha kombinerte undervisnings- og forskningsstillinger som professor eller førsteamanuensis.

En slik politikk kombinert med ambisjonen om å øke BOA vil måtte føre til flere midlertidig ansatte forskere. Det innebærer fare for at UiB oppfattes som en lite attraktiv arbeidsgiver. I tillegg vil midlertidige forskere på enkeltprosjekter ha kort tidshorisont, og må prioritere

søknader om egne lønnsmidler. Slik politikk er derfor lite egnet for å bygge langsiktig kompetanse og sterke forskningsgrupper med basis i BOA.

Et alternativ er å åpne opp for fast tilsetting av forskere ved UiB. I praksis vil det kreve at en forlater prinsippet om at fast vitenskapelig ansatte ved UiB skal ha kombinerte undervisnings- og forskningsstillinger. Istedenfor undervisningsoppgaver vil det da kunne bli nødvendig å pålegge forskerne/fagmiljøet krav om prosjektinntjening tilsvarende som i instituttsektoren. Et annet alternativ er å etablere et faglig-strategisk samarbeid hvor det er datterselskapene som ansetter fast tilsatte forskere (se neste punkt).

3.4 Samarbeidsformer med Uni Research og CMR

Forskningssamarbeid med nære forskingsinstitusjoner omtales ofte som randsonesamarbeid. Uni Research og CMR skiller seg fra annen randsoner for UiB, ved UiBs eierskap i disse datterselskapene. De inngår i UiB-konsernet, deres virksomhet framkommer i konsernregnskapet og UiB plikter å føre en kompetent eierskapspolitikk.

Forskningsaktiviteten i Uni Research er i stor grad etablert gjennom tidligere samhandling mellom UiB og Unifob, og inntektssvikten (figur 9) kan nok delvis tilskrives UiBs politikkenring i 2007 som førte til mindre samhandling samt overføring av virksomhet til UiB. Overføringen har ikke medført merkbar vekst i UiBs BOA, og vi ser ikke vekk fra at politikkenring har medført stagnasjon for både UiB og Uni Research.

CMR (tidligere del av CMI), er et forskningsselskap som i stor grad er rettet inn mot teknologisk innovasjon og som har vært mindre avhengig av samhandling med UiB enn Uni Research. UiB har ikke gjennomført noen politikkenring knyttet til forholdet til CMR tilsvarende som for Uni Research i 2007. CMR er gjennom EnTek-bygg planene¹⁸ på vei mot en større faglig så vel som fysisk nærhet til UiB.

Den tidligere Unifob-modellen der UiBs BOA som en hovedregel ble plassert i Unifob¹⁹, resulterte i etablering av relativt omfattende og permanent BOA-basert forskningsvirksomhet som etterhvert omfattet mange fast tilsatte forskere. Innenfor flere av de tematiske områdene oppnådde man imidlertid ikke tilstrekkelig eierskap til modellen på fakultets- og instituttnivå, og forskningsaktivitet i Unifob ble i økende grad oppfattet som eksternt konkurrent til UiB. Dette ble forsterket av finansieringsmodellen fra KD²⁰ som ikke gir RBO-midler for prosjekter organisert i datterselskapene og i 2007 ble Unifob-modellen formelt avvirket gjennom et universitetsstyrevedtak [9] (se appendiks).

UiB forventet samtidig at Unifob/Uni Research skulle utvikle faglig komplementaritet til UiB, innrettet mot oppdrags- og konsulentmarkedet. Prosessen skulle tilskyndes ved at grunnleggende forskning skulle overføres til UiB. Man støtte imidlertid på utfordringer knyttet til UiBs stillingspolitikk (se 3.3), og fant ikke noen løsning på overføring av et stort antall fast ansatte forskere til UiB. Uni Research har derfor fortsatt stor virksomhet innenfor det som kan betegnes som grunnleggende forskning, til dels overlappende med forskningskompetanse og -aktivitet ved UiB. Slik utvalget ser det står UiB foran et vesentlig

¹⁸ http://www.uib.no/filearchive/2014-014_1.pdf

¹⁹ Først stiftelsen Unifob og senere Unifob AS

²⁰ Innført i 2002, justert i 2006 (da ble blant annet mastergrader fjernet og publikasjoner inkludert i stedet)

valg om hvorvidt man fortsatt skal tilstrebe faglig komplementaritet, eller skifte kurs og heller tilstrebe etablering av forskningsgrupper på tvers av UiB og Uni Research.

En kursendring kan innebære et forpliktende faglig-strategisk samarbeid med datterselskapene som utnytter komplementaritet i stillingsstruktur og organisasjonsform. Komplementaritet i stillingsstruktur fordi datterselskapene har faste forskere med inntjeningsplikt, mens UiB i hovedsak har faste kombinerte undervisnings- og forskningstillinger uten inntjeningsplikt. Komplementaritet i organisasjonsform fordi datterselskapenes faglige organisering er tematisk, mens UiB er disiplinært organisert.

Tvillingsentra, etter modell fra NTNU/SINTEF (Gemimi-sentra), er en mekanisme for faglig-strategisk samarbeid som kan erstatte den tidligere Unifob-modellen. Ansatte ved slike sentra arbeider innen felles forskningstema og søker eksternt finansiering for å realisere en felles forskningsstrategi. Et slikt samarbeid krever imidlertid aksept for at datterselskapene vokser på områder der også UiB har forskningsinteresser. Dette er en utfordring som kan avhjelpes ved å vektlegge positivt at UiB er et konsern bestående av mor og datterselskaper²¹. I så fall må konsernet få en mer framtrædende faglig-strategisk rolle og konsernregnskapet større betydning i vurderingen av UiBs forskningsomfang.

3.5 Gevinster for forskningskapasiteten gjennom innovasjons- og kommersialiseringsprosjekter

Samarbeid på tvers av bransjer og organisasjoner øker i omfang for utveksling av kunnskap, ferdigheter og andre ressurser viktige for forskning og innovasjon. Dette er særlig viktig der hvor vitenskapelige og teknologiske framskritt skjer så raskt at få evner å være i forsknings- eller utviklingsfronten på alle de områder som kreves for å bringe innovasjoner ut i samfunnet. Samarbeid mellom næringsliv, offentlig sektor, UH-institusjoner og forskningsinstitutter er derfor blitt mer vanlig de siste 10-15 årene.

Selv om forsknings- og utviklingsprosjekter ofte foregår på tvers av landegrenser, er det voksende oppmerksomhet rundt betydningen av lokale kunnskapsklynger. Oppbygging av kunnskapsklynger forutsetter geografisk nærhet mellom aktørene og kjennetegnes av god utveksling av kunnskap, personer og tett samarbeid mellom bedriftene (også konkurrenter), forskningsmiljøer og det offentlige. Internasjonalt spiller universiteter en avgjørende rolle i slike klynger. En sterkere forståelse av denne rollen ved UiB vil kunne ha stor betydning for etablering av nye kunnskapsbedrifter, forskningsprosjekter og økt BOA virksomhet. Et eksempel er BergenBio²², en bioteknologibedrift som har sitt utspring fra forskningsmiljøer ved UiB og Uni Research AS i 2007. I dag er dette en arbeidsplass med mer enn 20 kunnskapsmedarbeidere, som også bringer nye samarbeidsprosjekt til UiB.

²¹ Datterselskaper: Uni Research AS, CMR AS, Universitetet i Bergen Eiendom AS. UiB har for øvrig eierandeler i BTO, Unifond AS, Bergen Vitensenter AS, og Student Kulturhuset Bergen AS.

²² <http://www.bergenbio.com/>

3.6 Gevinster og utfordringer i samarbeidet med andre forskningsinstitusjoner

UiB har et mangfoldig samarbeid med nærliggende forskningsinstitusjoner som Helse Bergen, Havforskningsinstituttet (HI), NIFES, Nansensenteret og CMI. Samarbeidet kan være av institusjonell karakter slik som anskaffelse og drift av havforskningsfartøyer med HI og anskaffelse og drift av forskningsinfrastruktur med Helse Bergen, men en vesentlig del av samarbeidet skjer imidlertid direkte mellom enkeltforskere og forskningsgrupper. Grunnlaget for slikt samarbeid baseres i første rekke på et «vinn-vinn prinsipp» enten det er på institusjonelt- eller individnivå.

Når det gjelder partnerskap i søknader om eksterne midler er dette særlig aktuelt i tilfeller der institusjonene utfyller hverandre faglig (komplementaritet) eller der det er nødvendig for å etablere tilstrekkelig kritisk masse for å kunne gjennomføre prosjekter innenfor et område der to eller flere institusjoner har tilsvarende kompetanse. I sistnevnte tilfelle kan samarbeidet kompliseres gjennom det faktum at en også er konkurrenter.

På institusjonsnivå ser arbeidsgruppen et særlig potensiale for økt omfang og kvalitet på forskningsvirksomheten ved å etablere et sterkere regionalt samarbeid for anskaffelse og drift av kostnadskrevende infrastruktur. Tilgang til slike vitenskapelig infrastruktur vil gjøre UiB i stand til å søke BOA-aktiviteter som ellers ikke lar seg gjøre.

I vår region er slikt samarbeid i dag etablert mellom bl.a. UiB og Helse Bergen, men problemer knyttet til moms på infrastrukturtenester, prising som oppdragsforskning i stedet for bidragsforskning til eksterne, innføring av TDI-modellen i UH-sektoren, brukerbetaling og kortsiktige fordeler ved duplisering av utstyr gjør at potensialet for slikt samarbeid ikke tas ut²³. I andre deler av Norge har dette konkret gitt seg utslag i oppbygging av parallell og konkurrerende forskningsinfrastruktur. Andre utfordringer på helseforskningsområdet er knyttet til at KD og HOD nå i praksis har helt parallelle incentivordninger knyttet til hhv. RBO og fordeling av regionale forskningsmidler, samt at helseforetakene i vår region ikke tar dekningsbidrag verken på stillinger eller drift. Disse forholdene bidrar vesentlig til at det utvikler seg en forskningshemmende konkurranse mellom helseforetak og universiteter om institusjonell lokalisering av prosjektledelse og forankring for felles forskningsprosjekter f.eks. i søknadsprosesser til Forskningsrådet, EU og National Institute of Health (NIH).

BTO er et samarbeidsprosjekt mellom alle forskningsinstitusjonene i Bergen, og BTO sine prosjekter går ofte på tvers av sine eiere og partnere. BTO er en ressurs når det gjelder å identifisere disiplin- så vel som institusjonsovergripende forskningsmuligheter.

3.7 Insentiver og utøvelse av strategisk ledelse for å styrke BOA

For å oppnå atferdsendring hos kunnskapsmedarbeidere med stor autonomi regnes direktiver og pålegg å ha liten effekt da dette er medarbeidere som i stor grad drives av indre belønningssystemer [11]. Pålegg fra UiB-ledelsen om økt BOA vil derfor ha antatt liten effekt. For å få til en strategisk ønsket retning er det derfor viktig med i) positive

²³ Jfr. rapporten «Økonomiske føringer for samhandling mellom forskningsinstitusjoner om anskaffelse, drift og tilgjengeliggjøring av forskningsinfrastruktur» [10]

stimuleringstiltak, ii) effektive støttestrukturer og iii) strategisk koordinering mellom initiativ fra fagmiljøene og strategiske prioriteringer fra nivåene over.

Det er også viktig å redusere barrierer som virker demotiverende for de som er nøkkelmedarbeidere for å føre virksomheten i ønsket retning, i dette tilfelle knyttet til økt BOA-inntjening.

3.7.1 På personnivå

I utgangspunktet har ikke vitenskapelig ansatte ved UiB et inntjeningskrav. Utforming av søknader og prosjektdrift er i så henseende en frivillig aktivitet. Motivasjonen for å søke eksterne forskningsmidler har tradisjonelt vært størst i fagområder som krever midler til drift og vitenskapelig utstyr utover det som er finansiert over grunnbevilgningen.

Gjennom insentiver relatert til BOA-innhenting på personnivå vil en kunne øke motivasjonen for den enkelte og bygge en sterkere kultur for å søke eksterne midler. Slike insentiver kan være i form av lønnstillegg som reflekterer omfanget av eksterntfinansierte forskningsporteføljer. Lettelse i andre arbeidsoppgaver representerer en annen form for incentiv. Disse har nok delvis blitt benyttet som virkemidler ved UiB, men uten transparens og systematikk. Et antatt kraftig incentiv for økt BOA og som benyttes i andre land, er å la eksternt finansiert portefølje være en faktor for fastsettelse av den enkeltes forskningstid gjennom såkalt frikjøp eller som en integrert del av UiBs personalpolitikk.

3.7.2 På institutt- og fakultetsnivå

Budsjettmodellen inneholder insentiver som påvirker i hvilken grad fakulteter, institutter og enkeltforskere vektlegger betydningen av å lykkes i BOA innhenting. Jo mer av BOA inntektene (inkludert dekningsbidrag og RBO-midler) som kan nyttes til dekning av indirekte og direkte kostnader ved fakultet/institutt, desto større er motivasjonen for å generere slike inntekter på disse nivåene. En for stor tilbakeholdelse av inntekter sentralt og på fakultet vil kunne svekke motivasjonen på instituttnivået.

I dag videreføres 75% av de resultatutsatte komponentene i KDs finansieringsmodell til fakultetene og det synes å være god aksept for dette. For prosjekter tildelt fra NFR og EU ligger det et påslag (dekningsbidrag) til dekning av indirekte kostnader ved institusjonen, mens andre prosjekter fra for eksempel Bergen forskningsstiftelse og Kreftforeningen ikke har slike påslag. Med kreftforeningen er det imidlertid inngått avtale om at midlene tildelt gjennom gaveforsterkningsordningen kan brukes til å dekke indirekte kostnader i forskningsprosjektene.

I 2012 ble det etter vedtak i desember 2011 innført en endring som innebar at sentralnivået hevet satsen for kostnadsdekning på sentralt nivå (fellesbidraget) fra 53.000 til 120.000 kroner per BOA årsverk²⁴. Resterende del av prosjektenes dekningsbidrag skal bidra til å dekke indirekte kostnader på fakultets- og instituttnivå, som for eksempel husleie og annen infrastruktur. Endringen i 2012 ble innført med umiddelbar virkning, også for pågående

²⁴ Også for prosjekter uten dekningsbidrag.

prosjekter, og påførte fakulteter og institutter med høy BOA betydelige uforutsette utgifter og endringen ble oppfattet som et disinsentiv for BOA.

For 2015 er satsen justert til 132.000 kroner for vitenskapelige BOA årsverk, mens satsen for teknisk-administrative BOA årsverk samt for rekrutteringsstillinger bevilget over grunnbudsjettet er 66.000 kroner. NTNU og UiO har så langt vi har kunnet konstatere ikke innført samme type modell for belastning av indirekte kostnader. Ved disse institusjonene tilfaller derfor en større andel av prosjektenes dekningsbidrag fagmiljøene, noe som innebærer at en større del av prosjektenes indirekte kostnader blir dekket av institusjonenes grunnbevilgning. På dette grunnlag kan insentivene for BOA-virksomhet ved fakulteter og institutter ha vært større ved disse institusjonene enn ved UiB de tre siste årene. Ved NTNU diskuteres det imidlertid i hvilken grad BOA aktivitetene skal finansiere husleie og infrastruktur.

Det finnes ingen fasit for hvordan BOA-inntekter bør nyttes til å dekke indirekte kostnader på ulike nivå i organisasjonen, men i forhold til ambisjonen om å øke BOA er det avgjørende å etablere tilstrekkelige insentiver for å søke og å administrere slik virksomhet på grunnenhetene. En kan ikke se vekk i fra at dette insentivet er for svakt i dag, og at for mange ved UiB er komfortable uten BOA virksomhet.

En negativ effekt av sterke økonomiske insentiver nedover i organisasjonen innebærer forsterkning av siloeffekter, og dermed hinder for samarbeid og etablering av nye forskningsområder på tvers av disiplinene. For å motvirke dette synes det nødvendig med egne insentiver og strukturer for å fremme disiplinoverskridende BOA. Dette vil kreve forskningsstrategiske avsetninger sentralt, ved fakulteter og institutter, men også strukturer som fremmer etablering og drift av forskningsgrupper og sentra på tvers av institutter og fakultet.

3.8 Andre forhold ved UiB som påvirker mulighetene for forskningsvekst

3.8.1 Infrastruktur

Moderne infrastruktur er avgjørende for å lykkes i konkurransen om BOA-midler, og det er avgjørende at UiB utvikler en strategi for å avsette ressurser og ledelsesfokus for å sikre anskaffelse, vedlikehold og drift av forskningsfasiliteter og vitenskapelig utstyr. For å sikre kostbare forskningsinfrastrukturer, er det viktig med samarbeid og koordinering internt ved UiB, men også mot de viktigste samarbeidspartnere og datterselskapene.

3.8.2 Innretning av framtidige forskningsprogrammer

Å påvirke innretningen av framtidige forskningsprogrammer i Forskningsrådet og EU krever tilstedeværelse på ulike forskningspolitiske arenaer, som ligger over og i forkant av løpende forskningsprogrammer, for eksempel Forskningsrådets hovedstyre og divisjonsstyrer samt i de mange møteplassene og arbeidsgruppene som settes opp i Forskningsrådets og EU regi. Økt deltakelse i slike forskningspolitiske arenaer er tidkrevende og krever forskningspolitisk innsikt. Incentiver og tiltak for utvikling av forskningspolitisk kompetanse synes nødvendig.

3.9 Forskningsstrategi og forskningsadministrative tjenester

Det er behov for å foreta en grenseoppgang mellom forskningsadministrative og forskningsstrategiske tjenester. Vi ser førstnevnte som oppgaver som hovedsakelig kan defineres som løpende driftsstøtte i forbindelse med f.eks. prosjektsøknader, -etablering og -drift. Slike tjenester retter seg i første rekke mot den utøvende forskningsvirksomheten. Innspillene fra kartleggingen uttrykker et behov for å styrke de *forskningsadministrative* tjenestene på alle nivåene ved UiB, men kartleggingen gir ikke et svar på hvordan en slik styrking bør innrettes for å øke BOA.

Fastsettelse og implementering av forskningsstrategi er tett knyttet til styrets og universitetsledelsen primæransvar. Innretning og omfang av forskningsstrategiske tjenester/støttefunksjoner må følgelig tilpasses behovet ledelsen og styret til enhver tid har. Vi antar at analysekapasitet alltid vil være en viktig del av slike tjenester. Dette kan dreie seg om analyse av interne og eksterne forhold og av vesentlige rammebetingelser for UiB. Innkjøp av forskningsstrategiske tjenester vil også være aktuelt. Eksempelvis kan evalueringer, tilsvarende UiOs SAB rapport, benchmarking og strategisk assistanse fra BTO innen innovasjon og kommersialiseringsoppgaver kategoriseres som slike tjenester.

Det er få innspill fra kartleggingen knyttet til denne type tjenester, hvilket er naturlig ettersom fokuset var på hvilke tjenester *fakultetene har behov for* fra sentraladministrasjonen. Det påpekes imidlertid behov for ledelsesbeslutninger knyttet til problemstillinger som ikke er nedfelt i rutiner/regler. Dette kan handle om egenandeler, forpliktelser fra institusjonen, exit-strategier for større forskningssatsinger, og om hvordan man skal prioritere tjenesteyting til ulike forskningsmiljøer og/eller forskningsprogrammer/virkemidler. Slike spørsmål har ofte budsjettmessige konsekvenser for flere avdelinger og nivåer, og krever avklaring av personer med tilstrekkelig beslutningsfullmakt. Det vil innebære universitetsledelsen (rektor/direktør) og i enkelte tilfeller universitetsstyret.

Utvalget finner rollen til forskningsutvalget som strategisk organ uklar, særlig sett i forhold til dekangruppen (som rektors ledergruppe). Utover å være møteplasser synes også rollen til de permanente strategiske utvalgene uklare. Det er viktig å holde fast ved at styret og universitetsledelsen har det øverste fagstrategiske ansvaret ved UiB. Strategiske utvalg som i liten/ingen grad er i inngripen med ledelseslinjer og budsjettorganer og heller ikke besitter budsjetter og instrumenter som initierer nye forskningsinitiativ står i fare for å virke mot sin hensikt. Eksistensen av disse kan gi inntrykk av at strategisk utvikling er ivarettatt og de kan fungere som en «hvilepute». Det synes å være behov for å vurdere dagens utvalg, deres mandater, og om disse fungerer hensiktsmessig i forhold til ledelseslinjene (administrativt og faglig) og vedtaksorganene for budsjett (fakultetsstyrer og instituttråd).

4 Forslag til tiltak

Det finnes ikke *en* enkel oppskrift for å øke BOA. Utfordringen er å få hele institusjonen til å trekke i samme retning, helt ned på individnivå, i tillegg til å utnytte et større potensial for samhandling med datterselskaper og andre aktører. Skal vi øke UiBs BOA må vi rigge oss for store forskningsprogrammer som i økende grad er tematiske, samfunns- og næringsrettede, og som krever samarbeid på tvers av fag, institusjoner og virksomheter. Dette vil kreve sterkere ledelsesforankring på alle nivå. Større BOA suksess vil kreve målrettet satsing fra rektoratet og universitetsstyret, fulgt av en rekke policy-beslutninger og virkemidler.

Tiltak for å få flere inntektskilder

1. I tillegg til søknader mot disiplinrettede virkemidler som FriPro, bør UiB stimulere til økt søknad til tematiske programmer som i EUs Horisont 2020, Forskningsrådets store programmer og innovasjonsprogrammer rettet mot offentlig og privat sektor (sees i sammenheng med disiplinovergrepene tiltak).
2. UiB bør videreutvikle samarbeidet med Bergens Forskningsstiftelse og arbeide aktivt for å øke omfanget av private forskningsfond og donasjoner
3. UiB bør arbeide for å fremme en kultur for etablere samarbeidsprosjekter med samfunn og næringsliv, herunder bidra til å stimulere og arbeide med forskningsideer med potensial for kommersialisering og/eller forbedrede prosesser og tjenester for offentlig sektor.

Tiltak for å fremme disiplinovergrepene tematisk forskning

4. UiB bør etablere insentiver og instrumenter for å organisere forskningsvirksomhet (og utdanning) på tvers av dagens disiplinorganisering. I tillegg til disiplinorganiseringen bør UiB etablere styrings-/ledelsesstrukturer som stimulerer og implementerer nye tematiske og disiplinovergrepene forskningsgrupper og sentra.
5. UiB bør avsette forskningsstrategiske midler for å støtte opp under strukturer som fremmer etablering og drift av tematiske og disiplinovergrepene forskningsgrupper, sentra og forskningssamarbeid.
6. UiB bør utøve strategisk eierskap og inngå forpliktende faglig-strategisk samarbeid med datterselskapene Uni Research og CMR, herunder:
 - Stimulere til etablering av tvillingsentra etter modell fra NTNU/Sintef
 - Større vektlegging av konsernregnskapet som indikator for UiBs totale forskningsomfang.
7. UiB bør ta initiativ til et sterkere samarbeid med forskningsinstitusjonene i regionen for initiering av forskningsprosjekter og anskaffelse og drift av kostnadskrevene infrastruktur, og arbeide for å bedre incentivene for denne type samarbeid.
8. UiB bør styrke mangfoldet av disiplinovergrepene forskningssamarbeid og innovasjon i kontakt med næringsliv og samfunn.

Ledelse, personalpolitikk og insentiver

9. Faglig ledelse, med vekt på å identifisere og prioritere forskningsinitiativ med potensiale for kvalitet og vekst, bør styrkes. UiB bør sette resultatmål og etablere sterkere incentiver for økt BOA innen og på tvers av enheter.
10. For å oppnå vekst i langsiktige BOA-finansierte forskningsaktiviteter må UiB kunne tilby faste forskerstillinger. Det er behov for å avklare i hvilken grad dette kan realiseres internt ved UiBs enheter og/eller i et strategisk samarbeid innenfor UiB-konsernet.
11. Omfanget av BOA-ansvar bør reflekteres i lønnsforhold ved UiB (f.eks. gjennom prosjektledertillegg).
12. Omfanget av BOA-ansvar bør føre til redusert ansvar for andre oppgaver gjennom frikjøp og/eller som en integrert del av UiBs personalpolitikk.
13. Det bør vurderes om dagens fordeling av dekningsbidrag gir tilstrekkelig insentiv for å søke BOA, og om insentivene er større ved konkurrerende institusjoner.

Forskningsstrategi og - administrasjon

14. Universitetsledelsens forskningsstrategiske ansvar må tydeliggjøres. Universitetsledelsens behov for forskningsstrategiske støttefunksjoner/tjenester er ikke statisk, men skiftende og må dimensjoneres og tilpasses de faktiske behovene.
15. Utvalget stiller spørsmål ved hensikten og effekten av dagens strategiske utvalg. Ingen av mandatene til disse omhandler konkrete mål om å øke BOA, og utvalgene bør redefineres/erstattes av strukturer som har virkemidler, inkludert strategiske midler, til aktivt å initiere disiplinovergripende BOA aktivitet.
16. UiB må arbeide for å få større innflytelse på innretningen av framtidige forskningsprogrammer, noe som vil kreve økt deltakelse på forskningspolitiske arenaer. Dette bør stimuleres gjennom aktivt å promotere og invitere personer med forskningspolitisk kompetanse og gjennom et mer systematisk forskningsstrategisk samarbeid med datterselskapene (der man i enkelte sammenhenger kan representere hverandre).
17. UiB bør etablere en hensiktsmessig dimensjonering og fordeling av forskningsadministrative tjenester mellom sentralt, fakultets og instituttnivå.

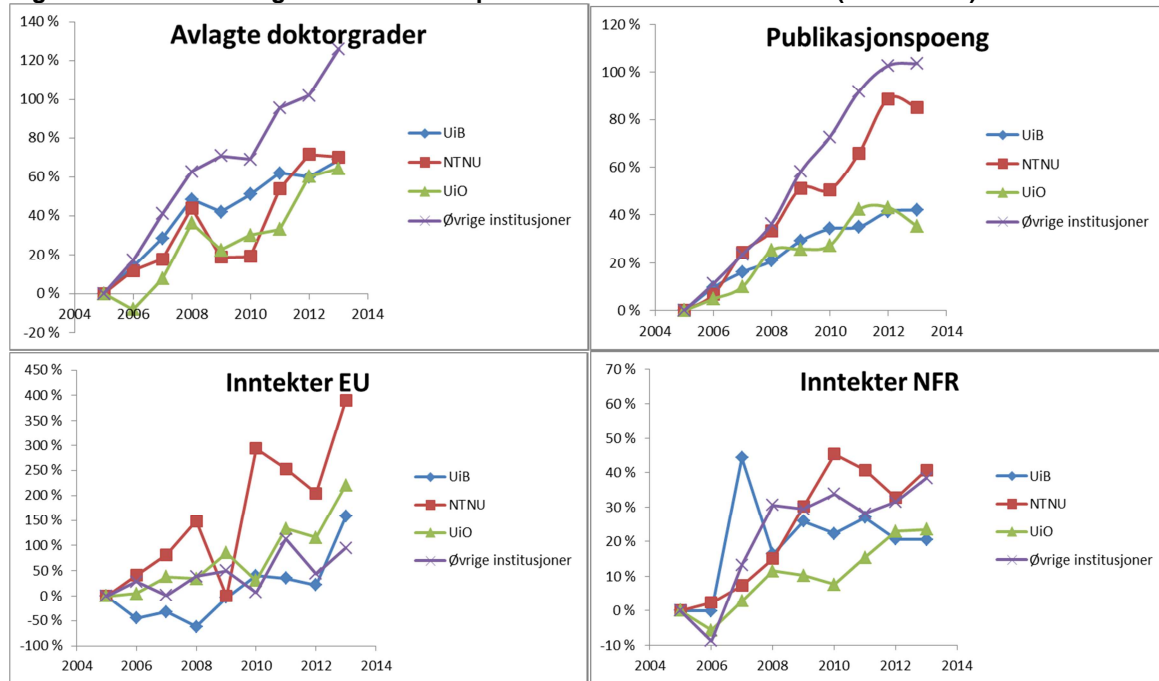
Appendiks

Referanseliste

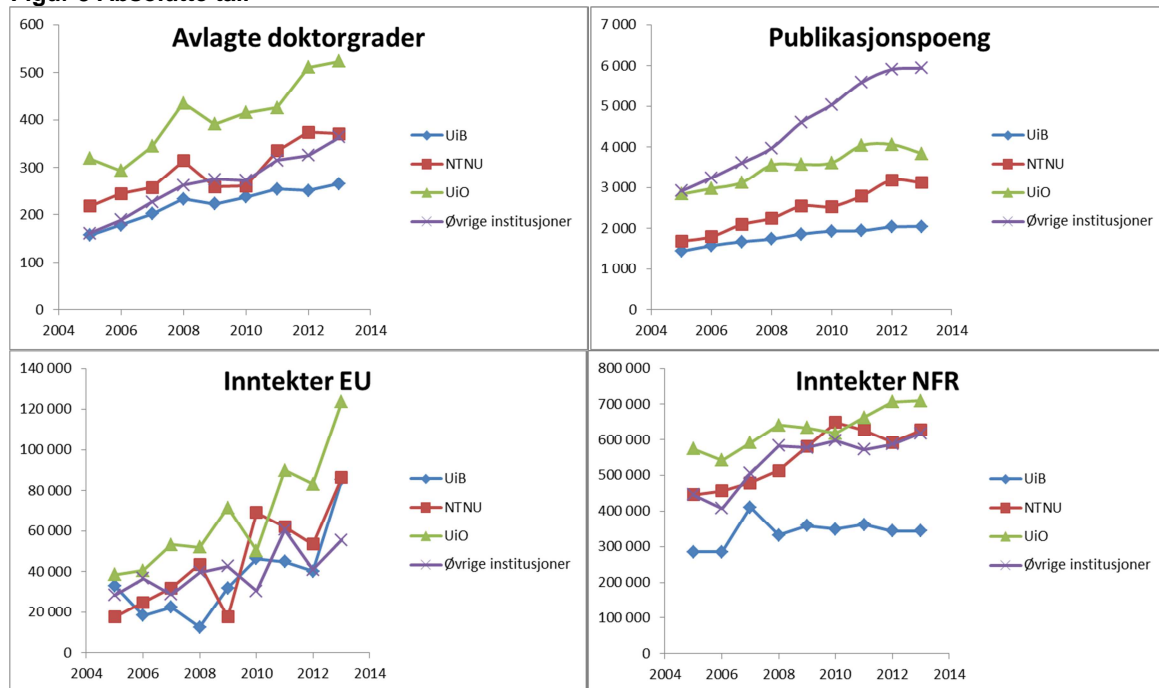
1. *Meld. St. 7 (2014–2015) Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015–2024*
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/2014-2015/Meld-St-7-20142015.html?id=770807>
2. *(Regjeringens) Strategi for forsknings- og innovasjonssamarbeidet med EU - Horisont 2020 og ERA*
http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Forskning/EU-Strategi_Hele_Nett.pdf
3. *EUREKA! Om innovasjon i UH-sektorens kunnskapskretsløp*
Utarbeidet av Universitets og Høgskolerådet, juli 2013
http://www.uhr.no/documents/EUREKA_Innovasjon_i_UH_sektor_Inspirasjonsnotat_Dell.pdf
4. *Næringsutviklingsdokumentet fra HelseOmsorg21-prosessen*
<http://www.forskningsradet.no/prognett-helseomsorg21/Delrapporter/1253992926085>
5. *Forskningens samfunnsansvar ved Universitetet i Bergen* (avgitt oktober 2014)
Arbeidsgruppen har bestått av: Lars Andreas Akslen, Ståle Knudsen, Lise Øvreås, Roger Strand (leder). Elisabeth Gulbrandsen (Norges forskningsråd) har bistått gruppen.
http://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/innspill_fra_arbeidsgruppe.pdf
6. *Universitetsstyresak 70/2014 (møte 28. august 2014) – Innspill til strategiarbeidet*
<http://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/at/2014-070nyversjon.pdf>
7. *Universitetsstyresak 116/2014 (møte 27. november) - Forskningsinfrastruktur-infrastrukturutvalg ved UiB* (ble vedtatt med noen justeringer i mandatet)
<http://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/2014-116.pdf>
8. *Build a ladder to the stars*
Rapport fra Strategic Advisory Board, UiO 2014
<http://www.uio.no/om/organisasjon/utvalg/strategic-advisory-board/sab-rapporten110814.pdf>
9. *Universitetsstyresak 49/2007 Innstilling om forskningsorganisering ved Universitetet i Bergen*
<http://www.uib.no/ust/dokumenter/saklister/2007/06-14/049.pdf> (se vedtak senere i appendiks)
10. *Økonomiske føringer for samhandling mellom forskningsinstitusjoner om anskaffelse, drift og tilgjengeliggjøring av forskningsinfrastruktur*
Utarbeidet av INFRA-samhandlingsutvalget (oppnevnt av Universitets- og høgskolerådet, Forskningsinstituttens fellesarena og Norges forskningsråd, juni 2014)
http://www.forskningsradet.no/prognett-infrastruktur/Nyheter/Ny_rapport_om_barrierer_for_godt_infrastruktursamarbeid/1254000185738/p1224697900480
11. *Sådan leder du medarbejdere, der er klogere end dig selv – mulighetsledelse i udviklingsorganisasjoner*
Søren Barlebo Rasmussen og Ole Steen Andersen, L&R Business (Egmont), 2. utgave 2013

Utviklingstrekk fra kapittel 2 i prosent og absolutte tall

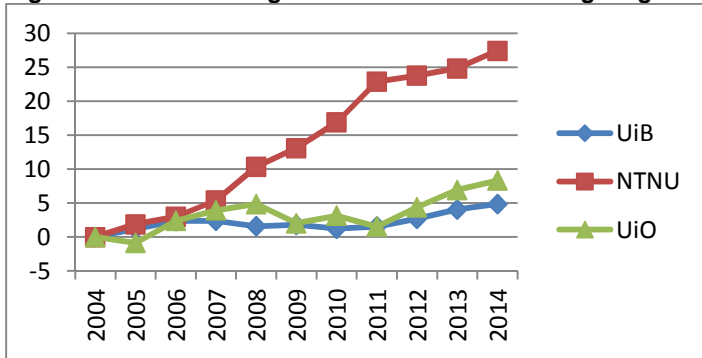
Figur 3 Prosentutvikling 2005-2014 i komponenter som bestemmer RBO (Kilde: DBH)



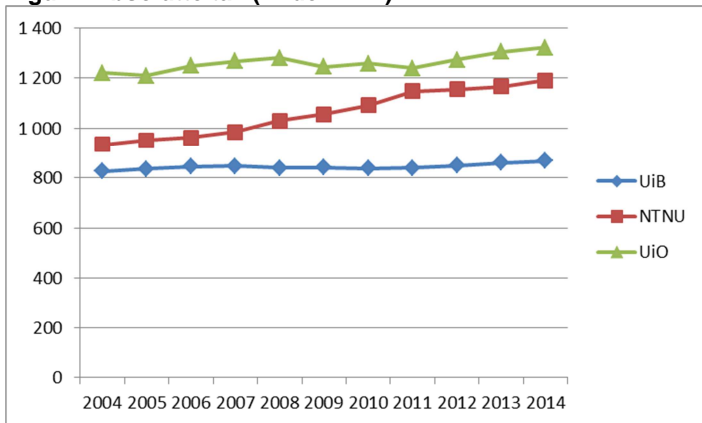
Figur 3 Absolutte tall



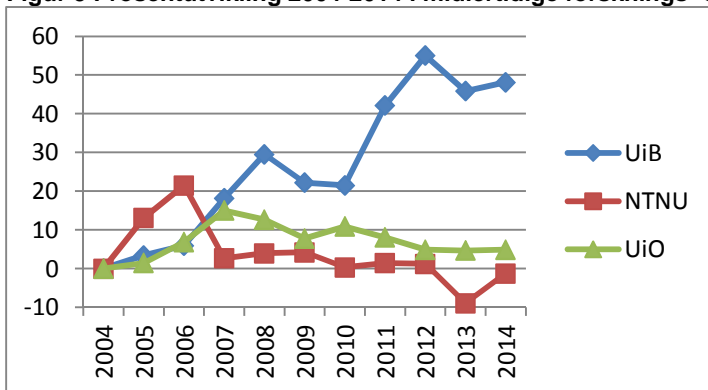
Figur 4 Prosentutvikling 2004-2014 i faste forsknings- og undervisningsstillinger (Kilde: DBH)



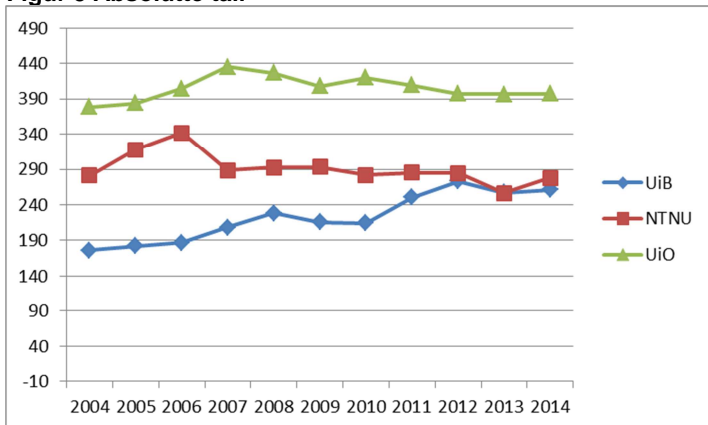
Figur 4 Absolutte tall (Kilde: DBH)



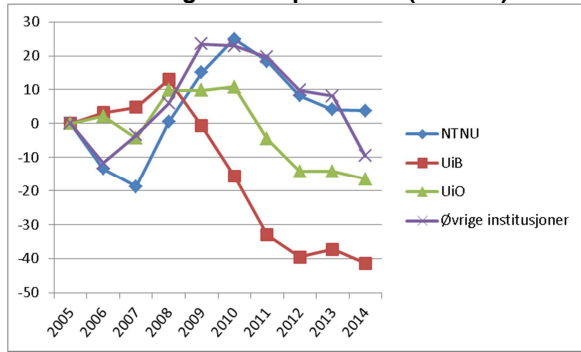
Figur 5 Prosentutvikling 2004-2014 i midlertidige forsknings- og undervisningsstillinger (Kilde: DBH)



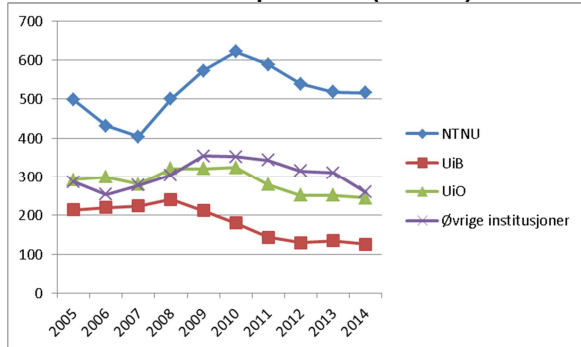
Figur 5 Absolutte tall



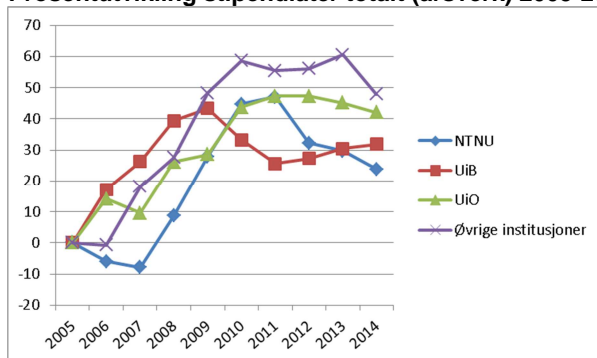
Prosentutvikling BOA-stipendiater (årsverk) 2005-2014 (Kilde: DBH)



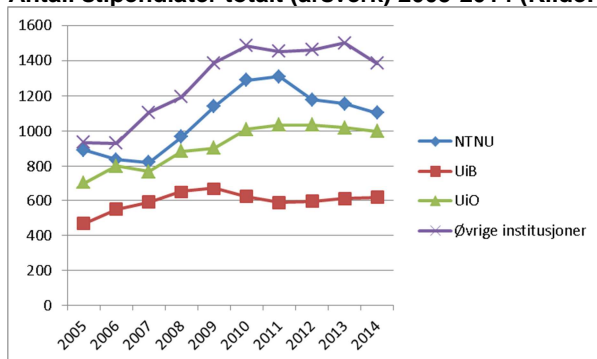
Absolutte tall BOA-stipendiater (årsverk) 2005-2014 (Kilde: DBH)



Prosentutvikling stipendiater totalt (årsverk) 2005-2014 (Kilde: DBH)



Antall stipendiater totalt (årsverk) 2005-2014 (Kilde: DBH)



	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	SUM
Stiftelsen Universitetsforskning					6 250 000	3 750 000	3 000 000	6 750 000			19 750 000
Kreftforeningen, grunnleggende kreftforskning				25 228 228	27 701 691	28 684 776	28 268 438	32 195 434	27 648 125	23 875 000	193 601 692
Frank Mohns Stiftelse								20 000 000			20 000 000
Trond Mohn	33 125 000	37 625 000				15 000 000		20 000 000			105 750 000
Bergen medisinske forskningsstiftelse			6 250 000	8 400 000	12 400 000	13 496 000	19 800 000	49 794 126	6 600 000	26 500 000	143 240 126
Bergen forskningsstiftelse			35 486 114	28 624 963	18 823 000	16 000 000	17 207 000	29 176 125		20 092 000	165 409 202
Astrid Lærdal Frønseth								4 375 000			4 375 000
Fond til etter og videreutdanning av fyseoterapeuter*								8 991 850			8 991 850
Allmenmedisinsk forskningsfond*									10 474 875		10 474 875
Stiftelsen Kristian Gerard Jepsen								25 000 000		16 000 000	41 000 000
SUM	33 125 000	37 625 000	41 736 114	62 253 191	65 174 691	76 930 776	68 275 438	196 282 535	44 723 000	86 467 000	712 592 745

*) samlet opp over flere år

Gaver til UiB, inkludert gaveforsterkning (pr giverår)

Forskningsadministrative tjenester knyttet til BOA som utføres ved Forskningsadministrativ avdeling

- Søknadsmobilisering
- Forvaltning av POS/PES midler
- Søknadsstøtte/tilrettelegge søknadsprosesser
- Avklare egenandeler og rammebetingelser
- Bidra til nettversbygging/tilrettelegge for møteplasser
- Kontraktforhandling/signering
- IPR og rettighetsavklaringer
- Konsortieavtaler/Samarbeidsavtaler
- Lyttepost/bindeledd mot finansieringskildene
- Nettverk og SPIRE midler.

Strategiske utvalg

Strategiutvalg for marine fag

Marin forskning er et av de uttalte hovedsatsingsområdene ved UiB, og UiB har et tverrfaglig Strategiutvalg for marine fag, med tyngst deltakelse fra Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet. Utvalget rapporterer til rektor og universitetsdirektør, og har følgende mandat:

Utvalget er et rådgivende organ for utviklingen av de marine fagene som er et strategisk satsingsområde ved universitetet og har følgende mandat:

- Utvalget skal utforme en helhetlig forskningsstrategi for den marine virksomheten ved UiB, der forskerutdanning skal inngå.
- Utvalget skal utarbeide innspill og fagpolitiske dokumenter om marin forskning og utdanning.
- Utvalget skal styrke samarbeidet mellom UiB og partnerinstitusjoner i regionen, nasjonalt og internasjonalt, og utarbeide handlingsplaner for slikt samarbeid.

Medlemmer:

- Jarl Giske, Prodekan, Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet – leder
- Jutta Dierkes, Professor, Klinisk institutt 1
- Anders Goksøy, Instituttleder, Institutt for biologi
- Knut Helland, Dekan, Det samfunnsvitenskapelige fakultet
- Eystein Jansen, Professor, Institutt for geovitenskap/Bjerknessenteret
- Nils Gunnar Kvamstø, Instituttleder, Geofysisk institutt
- Gunn Mangerud, Instituttleder, Institutt for geovitenskap
- Ernst Nordtveidt, Professor, Det juridiske fakultet
- Rolf-Birger Pedersen, Direktør, Senter for dypmarin forskning

Sekretær for utvalget er seniorrådgiver Bjørn Einar Aas ved Forskningsadministrativ avdeling. Prosjektleder Øyvind Paasche, Bergen marine forskningsklynge og ledelsen ved Forskningsadministrativ avdeling får anledning til å møte som observatører.

Midlertidig rådgivende utvalg for utviklingsrelatert forskning

Utviklingsforskning er et av hovedsatsingsområdene ved UiB, og UiB har for tiden et tverrfaglig Midlertidig rådgivende utvalg for utviklingsrelatert forskning, der alle fakultetene er representert. Dette ledes av viserektor for internasjonalisering. Utvalget rapporterer til rektor og universitetsdirektør, og har følgende mandat.:

Formålet med utvalget er å være et rådgivende utvalg for utviklingsrelatert forskning som strategisk satsingsområde ved Universitetet i Bergen. Utvalgets mandat er innenfor denne rammen:

- å utforme en helhetlig strategi for forskning og forskerutdanning
- å utarbeide innspill og fagpolitiske dokumenter om utdanning, forskerutdanning og forskning
- å bidra til styrket samarbeid mellom Universitetet i Bergen og partnerinstitusjoner i regionen, nasjonalt og internasjonalt med vekt på partnere i Sør, samt utarbeide handlingsplaner for slikt samarbeid

Medlemmer, i tillegg til leder (viserektor for internasjonalisering):

- Professor Tor Halfdan Aase, Det samfunnsvitenskapelige fakultet
- Professor Gro Therese Lie, Det psykologiske fakultet
- Professor Vigdis Vandvik, Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet
- Professor Ernst Nordtveit, Det juridiske fakultet
- Professor Thorkild Tylleskär, Det medisinsk-odontologiske fakultet
- Førsteamanuensis Øyvind Gjerstad, Det humanistiske fakultet
- Underdirektør Tore Sætersdal, UiB Global

Vedtak om forskningsorganisering fra 2007 (avvikling av Unifob-modellen)

Sak nr. 49/2007

Vedtak:

1. Vedtaket i Kollegiet i sak 83/02 om at eksternt finansiert forskning ved UiB som hovedregel skal organiseres av Unifob, oppheves.
2. Store og strategisk viktige forskningsprosjekter hvor universitetet bidrar med egne ressurser, skal som hovedregel forvaltes av universitetet selv.
3. Styret forutsetter at det etableres gode overgangsordninger for forvaltningen av eksisterende eksternt finansierte prosjekter, og at de prosjektansattes interesser ivaretas på en god måte.
4. Gjennom aktiv eierskapsutøvelse og samarbeid vil universitetet legge vekt på at randsoneselskapene skal ha en viktig rolle i videreutviklingen av forskningen i Bergen, både i tilknytning til og i tillegg til UiBs forskning.
5. Styret tar innstillingen for øvrig til orientering og vil komme tilbake til ytterligere oppfølging av innstillingen i løpet av høsten 2007.

KDs finansieringsmodell for universiteter og høyskoler

Følgende er hentet fra Orientering om forslag til statsbudsjettet 2015 for universiteter og høyskoler, foreløpig tildelingsbrev (innholdet er kortet ned).

Rammefinansiering

Rammebevilgningen omfatter både langsiktige og strategiske midler, som er fastsatt på bakgrunn av særskilte prioriteringer over tid for de ulike institusjonene, og den resultatbaserte uttellingen for utdannings- og forskningsresultater. Departementets insentiver er rettet mot institusjonene, og den enkelte institusjon må vurdere i hvilken grad den benytter de nasjonale insentivene for utdanning og forskning i den interne fordelingen av midler..

Resultatbasert uttelling

Størrelsen på uttellingen sier ikke noe om hvor stor andel av bevilgningen departementet forventer at institusjonene skal benytte på hhv. utdanning og forskning. Den resultatbaserte uttellingen inngår på lik linje med de strategiske midlene i den samlede rammen institusjonene har til rådighet for sine prioriteringer.

Utdanningsinsentivene

Utdanningsinsentivene har en åpen budsjetttramme for sektoren og den enkelte institusjon. Dette innebærer at hvis en institusjon forbedrer sine resultater, får den økning i bevilgningen, uavhengig av resultatene i sektoren forøvrig. Det er én indikator knyttet til avlagte studiepoeng og én indikator knyttet til antall utvekslingsstudenter:

Antall avlagte studiepoengsenheter (SPE)

Uttellingen beregnes på grunnlag av endring i antall avlagte 60-studiepoengsenheter (SPE). Uttellingen tilsvarer 40 pst. av satsen for den aktuelle kategorien.

Antall inn- og utreisende utvekslingsstudenter

Uttellingen beregnes på grunnlag av endring i antall inn- og utreisende utvekslingsstudenter med avtaler som har minst tre måneders varighet. Uttellingen tilsvarer en fast sats per student.

Kategorier og satser for utdanningsinsentivene i 2015 (tall i kroner)

Kategori	Utdanning	Uttelling (40 pst.)	Strategisk tildeling (60 pst.)	Sum
Kategori A	Kliniske utdanninger o.a.	145 000	218 000	363 000
Kategori B	Utøvende musikkutdanning, arkitektur- og designutdanninger o.a.	111 000	163 000	274 000
Kategori C	Realfag på høyere grads nivå o.a.	73 000	112 000	185 000
Kategori D	Samfunnsvitenskapelige og humanistiske fag på høyere grads nivå, grunnskolelærerutdanning, enkelte kostnadskrevene helsefag- og faglærerutdanninger, samt praktiske mediefag	53 000	79 000	132 000
Kategori E	Helsefag-, lærer- og realfagsutdanninger på lavere grads nivå	44 000	67 000	111 000
Kategori F	Teorifag og sosialfaglige utdanninger på lavere grads nivå	36 000	55 000	91 000
Utvekslingsstudenter	Inn- og utreisende studenter			8 000

Forskningsinsentivene

Forskningsinsentivene skal stimulere til økt forskningsaktivitet og omfordele ressurser til institusjoner med forskningsmiljøer som oppnår gode resultater. Forskningsinsentivene har en lukket budsjettamme for sektoren og beregnes som en resultatbasert omfordeling (RBO) mellom institusjonene. Dette innebærer at uttellingen for den enkelte institusjon vil avhenge av institusjonens egne resultater sammenlignet med de andre institusjonenes resultater. Ettersom de totale midlene som fordeles har en fast ramme og resultatene for sektoren som helhet varierer fra år til år, vil satsen per indikator også variere fra år til år.

Doktorgradskandidater, kandidater fra Program for kunstnerisk utviklingsarbeid og samarbeid om doktorgradsutdanning

For hver doktorgradskandidat som disputerer ved en norsk institusjon og for hver kandidat fra Program for kunstnerisk utviklingsarbeid som fullfører, får institusjonene uttelling i finansieringssystemet. Institusjoner som har ansatte (stipendiater eller andre faglige ansatte) som disputerer ved en annen norsk institusjon, får en uttelling på 20 pst. av den ordinære doktorgradsuttellingen.

Tildeling fra EUs rammeprogram for forskning

Institusjonene får uttelling for midler som de mottar fra EUs rammeprogram for forskning og definerte randsoneaktiviteter tilknyttet dette. Midler fra andre kilder enn EUs rammeprogram for forskning samt de definerte randsoneaktivitetene gir ikke uttelling i EU-indikatoren.

Tildeling fra Norges forskningsråd og regionale forskningsfond

Institusjonene får uttelling for midler som de mottar fra Norges forskningsråd og fra de regionale forskningsfondene.

Vitenskapelig publisering

Indikatoren har to nivåer, der vitenskapelig publisering i høyt anerkjente kanaler gir høyere uttelling enn annen publisering. Bøker gir høyere uttelling enn artikler, og uttellingen skal også korrigeres for antall forfattere per publikasjon.

Forskningsindikatorer, satser og vekter

Indikator	Vekt	Satser for 2015 (i kroner)
Doktorgradskandidater, kandidater for Program for kunstnerisk utviklingsarbeid	0,3	336 669 per kandidat
Midler fra EUs rammeprogrammer for forskning	0,18	893 per 1 000 kroner
Midler fra Forskningsrådet og Regionale forskningsfond	0,22	167 per 1 000 kroner
Publiseringspoeng	0,3	34 919 per publiseringspoeng